

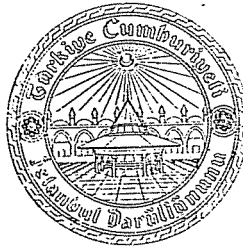
DARÜLFÜNUN EDEBİYAT FAKÜLTESİ MECMUASI

FELSEFE, İÇTİMAİYAT, TARİH,
COĞRAFYA, EDEBİYAT

İKİ AYDA BİR NEŞROLUNUR.

BU SAYIDA:

	Sahife
Ahmet Refik, Hicri On üçüncü asırda İstanbul hayatı	3
Ahmet Refik, İzmir çinileri	36
Orhan Sadettin, İctimaiyatım Ülkesi	54
Mustafa Şekip, Hislerin Muhafazası	74

— ISTANBUL —
MATBAACILIK ve NEŞRİYAT
TÜRK ANONİM ŞİRKETİ
— 1932 —

Hicrî on üçüncü asırda

İstanbul hayatı

(1200 — 1255)

MUKADDİME

Hicrî on üçüncü asırda İstanbul hayatına dair tertip edilen bu eser, Divanı Hümayun'un resmi vesikalarını muhtevidir. Bu vesikalar Birinci Abdülhamid'in son senlerinden Tanzimata kadar kiliselere, belediye işlerine, meskûkât ve ücretlere dair Divanı Hümayundan yazılan hükümlerdir. Gerek lisanımızda ve gerek Avrupa lisanlarında yazılan Türkiye tarihlerinde Türklerin içtimâî hayatına ve İstanbul'un beledî, ticarî ve iktisadî faaliyetine dair hemen hiç malûmat yoktur. Bu sebepten, tarihimizin bu karanlık, ve bununla beraber, fevkalâde ehemmiyetli noktasını aydınlatmak için bu vesikaların büyük bir kıymeti vardır.

Maamafih, hicrî on üçüncü asırda İstanbul hayatına ait malûmat yalnız bu vesikalardan ibaret değildir. Bu hükümler ancak ticarî, iktisadî ve beledî hayatta nizam ve kanunlara mugayir bir hareket vukua geldiği veya bir iş görüleceği zaman yazılmıştır. İhtiva ettikleri malûmat henüz bilinmiyen şeyler olmakla beraber, sair vesikalarla da ikmal olunmak iktiza eder. Bununla beraber, Divanı Hümayun'un içtimâî, iktisadî, ticarî ve beledî hayata taallûk eden bu kayıtları tarihle iştigal eden zevat için kıymetli bir menba teşkil edebilir.

Büyükada 10 haziran 1932

AHMET REFİK

1

İstanbul'da meskûkât rayicinin ne suretle tanzim olunduğuna dair.

İzmir kadısına ve voyvodasına hüküm ki.

Ecnası altunun fiatına virilen nizamı cedid üzre İstanbul zeri mahbûbu üç buçuk guruşa ve nisfiyesi yetmiş pareye ve rub'îye elli pareye ve Mısır zeri mahbubu üç guruşa ve nisfiyesi altmış pareye ve fin-

dık ve macar altunları beşer guruşa ve yaldız altmış beş guruş on pa-
reye rayiç olub bir akçe ziyadeye ahzü ita olunmamak babında mü-
barek hattı hümayunu şevketmakrunum şerefyaftai sudur olduğuna
mebni fimabaad zikrolunan altunlar memaliki mahrusemde fiatı mez-
kûreden ziyade altun verilmemek ve hilâfı fermanı âlişanım ziyade-
ye alub virenler te'dib olunmak ve her mahaller vülât ve hükâm ve
mütesellim ve voyvoda ve zabitanı daima taharri ve nezaret ile niza-
mı mezkûr düsturüamel tutulmak için ziyadeye alub vormemek üze-
re kâffe esnaf ve tüccar ve erbabı hiref ve sanayi taahhüd itdirilüb
ve her bir sınıfı hallerine göre nezre kat' olunub taahhütleri deri
aliyyeme ilâm ve nezir hüccet ırsal olunmak babında te'kidi havi
başka ve kara gurusun dahi, yüzer paradan ziyadeye rayic olmaması
babında kezalik tehdid ve teşdidi muhtevi başka memaliki mahru-
seme neşir olunan evamir misillü iki kıt'a evamiri aliyyem ısdar ve
İzmir'e mahsusen tısyar olunmuşken senki İzmir voyvodası mumailayh
sin senin tekâsül ve ığmazından naşı zikrolunan evamiri aliyyem
mantuklarına bir vechile imtisal olunmıyub gerk salifüzzikir altun-
ları ve gerek kara gurusu istedikleri gibi ziyadeye ahzü ita etmeleri-
le bu keyfiyet ihtilâli muamelâtı ve fukara ve zuafaya hasareti mu-
cib olmağla fimabaad zikrolunan altunları ve kara gurusu her kim hi-
lâfı fermanı âli bir akçe ziyadeye ahzü ita ider ise te'dib ve tekdir
olunacaklarından başka senin dahi te'dib ve gûşmal olunacağın mu-
hakkak olmakdan naşı mugayiri evamiri aliyyem ziyadeye ahzü ita
idenler bilâ dirlik ise vaz'ı kürek olunmak ve erbabı dirlikden ise
iktizasına göre te'dib olunmak için derahal ahiz ve deri aliyyeme
ışal olunmak babında size hitaben emri şerifim suduru Dergâhı mu-
allâm kapucı başlarından hâlâ Darbhanei âmirem nazırı Yusuf da-
me mecdühu ba takrir istid'a itmekle vechi meşruh üzre amel olun-
mak fermanım olmağın imdi badezin bu babda ığmaz ve rehaveti
mürtekib olanlara ve ruhsat virenlere müntici vehamet olacağı sizki
mevlâna ve voyvodai mumailayhima sız malûmunuz oldukda mukad-
dema ve hâlâ sadır olan fermanım mucibince hususatı merkumeye
daima nezaret ve esnaf ve tüccar ve erbabı hiref ve sanayiın ber min-
vali muharrer teahhüd ve iktizasına göre nezre kat'olunduğunu mü-
beyyin hüccet işer'iyisini ırsale mübaderet ve balâda beyan olundu-
ğu vechile ecnası altun ve kara gurusun bir akçe ziyadeye alınub
verilmemesi hususuna itina ve dikkat birle nizamı merkumun devam
ve istikrarına damen dermeyanı gayret ve hilâfı evamiri aliyyem sır-
ran ve alenen harekete cesaret ider olur ise o makuleler dirlik esha-
bından ise te'dib ve değil iseler vaz'ı kürek olunmak için ahiz ve de-
ri aliyyeme isale müsaraat ve ığmaz ve rehavetle mazharı vehamet
olmakdan mücanebet eylemeniz babında Fi evasıtı r 1202.

İstanbul'da kumaşların has boya ile boyanmasına dair.

İstanbul Kadısına ve Gümrük emini ve bezazistan ve çarşı kethüdalarına.

Bir müddetden beru Âsitanei aliyyede kâin boyacı esnafının boyadıkları ipek ve iplik ve kumaşların boyaları kalp ve zikrolunan ipek ve iplik ile mensuc kumaşların ve sair boyanan akmişenin beş on gün zarfında renkleri mütegayyir ve mensuh olduğundan âlâ ve edna herkes akmişei hîndiyye ve firengî istimala meyil ve râğbet ve bu keyfiyyet israf ve itlâfı ve ibadullahın mutazarrır olmalarını bais ve badî olmakdan naşı diğer sadır olan fermanı âlide tasrih ve beyan olunduğu üzre erbabı olmıyanlar envaı hindî şalların istimal itmamek ve Hind ve Haleb çiçeklisi ve beldar giymamek üzre tenbih ve te'kid olunub bu suretde zikrolunan şal ve kumaşları istimalden men olunanlar İstanbul ve Haleb ve Brusa metalarına ve sair alacası ve gezbeste ve Mağrib şalı ve dülbend makulesi ve Ahmediyye didikleri kuşaklar ve Hama kuşakları istimaline münhasır olacakları zâhir ve bu makule emtia ve eşya fûruht idenler men'i mezkûru fırsat ittihazile emtia ve eşyayı mezkûreyi ziyade behaye fûruht da'yesinde olmaları bedihi ve bahir ve keزالik İstanbul şalisi ve gez südi ve akmişei sairenin ziyadece sürüldüğüne nazar idüb hemen kalb boya ile boyanmış ipek ve iplik ile kumaş nescine ve sadece mensuc kumaşları keزالik kalp boya ile boyatmağa mücaseret ve şitab idecekleri mülâhazadan baid olmayub bu hususlara dahi ihtimam ve dikkat birle ibadullahı sıyanet lâzimedenden olduğu beyanile badezin dokunmuş eşya ve dokunacak ipek ve iplikleri kalb boya ile boyamıyub ve boyatmıyub has ve halis boyalar ile boyatmalarını boyacı esnafı ve İstanbulkâri kumaş nescile me'lûf esnaf kethüdalarına ve sair iktiza idenlere başka ve emtia ve akmişelerini zinhar ve zinhar evvelkiden ziyade behaye fûruht daiyesile ibadullahı izrardan mübaadet eylemelerini İstanbul ve Haleb ve şalı ve Brusa kumaşları ve dülbend ve zirkolunan kuşaklar ve Mağrib şalı fûruht ider bezirgân ve esnaf kethüdalarına başka gereği gibi tenbih ve te'kide mübaderet ve nezaret eylemesi babında İstanbul Kadısı Efendiye ve Bezazistan kethüdası ve çarşı kethüdasına hitaben başka başka fermanı âli olmağa imdi siz dahi bu emri lâzımül itinaya iktizasına göre ihtimam ve nezaret ve keyfiyyeti tarafınızdan muktazi olanlara ifade ve ifhama dikkat ve hilâfı vaz'u harekete ve ibadullahın mutazarrır olmalarını mucib hâlâtı namarziyye vukuuna irae'ti ruhhasatdan ittika ve mücanebet eyliyesiz deyu fi 23 ş 1206.

İstanbul kadınlarının ince kumaştan ferace giymemelerine dair.

İstanbul Kadısına ve Galata ve Eyyub ve Üsküdar Kadılarına, Yeniçeri Ağasına, Derzi başıya.

Nisa taifesinin esvak ve bazarda etvarı müştehiyye ile keştü güzarlari öteden beru memnu olduğundan ve İngiliz şalisi çuka begayet rakıyk olmak mülâbesesile o makule çukadan ferace iktisa iden nisanın ferace altına giydiği sair esvabı hariçden gereği gibi fark olundugundan fimabaad nisa taifesi İngiliz şalisi çuka ferace kesdirmekden men'i şedid ile men olunmuş idi. Elhaletü hazihi Engüri şalisi iktisasının vakti tekarrüb idüb oldahi ince ve rakıyk olduğuna binaen Engüri şalisi ferace ile keştü güzarin feracesiz gezmekden hiç farkı olmamağla bu husus mukaddemlerde ba fermanı âli kiraren men olunmuşken aralıkda bazı hayasızlar yine Engüri şalisinden ferace kesdirüb giydikleri mesmu ve meşhud olmakdan naşi bu maddenin dahi bu defa müceddeden men'i lâzım geldiğin fimaabaad nisa taifesinin Engüri şalisinden ferace kesdirüb giymameleri ve derziler dahi badezin o makule şaliden bir ferde ferace kesüb dikmameleri hususuna iradei aliyyei hazreti cihandarî taallûk idüb olbabda hattı hümayunu şevketmakrun şerefbaşı sudur olmagin imdi bu hususu iktiza idenlere şimdiden tenbih ve te'kid ve mahallât imamlarına dahi ifade ve beyan birle taifeyi nisayı Engüri şalisinden ferace giymekden ve derziler dahi o misillü şaliden ferace kesüb dikmekden men'ü tezhire ihtimam ve dikkat ve bu hususa daîma siz dahi nezaret eyliyesiz. Şöyle ki bu tenbihden sonra kangı derzi Engüri şalisinden taifei nisaya ferace kesüb dikmeğe cesaret ider ise bilâ emanin dükkânı önüne salb olunacağı ve derzileri itma' ile kesdirmeğe cesaret idenler dahi badettahkiyk te'dib ve gûşmal kılınacağı ve bu nizam aleddevam düsturülamel tutulub hilâfına bir noktada ruhsat virilmeyeceği malûmunuz olarak ana göre keyfiyyeti cümleye ifade ve tefhime mübaderet ve hilâfına iradeti ruhsatdan begayet tevakki ve mücanebet eyliyesiz deyu Fi selhi § 1206.

Babı Âliye gelecek müsafirlere kahve ve şerbetin nasıl verileceğine dair.

Babı Âlide vüzerayı izam ve ulemayı â'lâm ve ricali Devleti aliyyei ebed kıyam dairelerinde ve Defterdar Kapısı ve Ağa Kapısı ve sair-bilcümle mahallerde icra olunagelân kahve ve peşkir ve gülâb ve makrime ve şerbet ve boyama ve sıkma resmi her nekadar züvvara

İkram kabilinden ise dahi meratib muktezasınca üçer beşer kat peşkir ve makrime ve boyama tedarikile eshabı daire kati vafir masarife mübtelâ olduklarından fazla kahveyi viren başka makrimeyi vaz' iden başka gülâba ve gülâb makrimesine ve şerbete keزالik başka başka âdemler lâzım ve her bir hizmete biri tahsis kılınmak muktazi olmak mülâbesesile faraza on beş hizmetkâr ile olabilecek sahibi daire lâakal kırk mikdarı hademeye zarurî muhtaç olup kesreti hademe dahi masarifi zaideyi müstevcib ve icrayı resim gailisi masalihi mühimmenin avk ve tehirini mucib olmakdan naşı bu makule beyhude masarif ve dünyevî ve uhrevî faidesi melhuz olmıyan resim ve âdetin dahi ref'i lâzım gelmeğın fimabaad gerek Babı Âlide ve gerek bilcümle vüzerayı izam ve ulemayı â'lâm ve ricali Devleti aliyye ve ocaklu dairelerinde ve hususâ Ağa Kapısı ve Defterdar Kapısı ve sair mahallerde gelân züvvara ve birbirlerine kahve verilmezden evvel tatlu ve makrime virilmesi ve gider iken şerbet ve boyama ve gülâb makrimesi takdimi misillû resim icra olunmıyub heman makrimesiz ve tekellüfsüz yalnız bir kahve ve gider iken yine makrimesiz bir gülâb ve bohur virilmek ve temamçe resim fakat huzurumuza Düvel ilçileri geldikde icra olunması ve maada bir vakitte ve bir mahalde tatlu ve kahve makrimesi ve güllâb peşkiri ve şerbet virilmesi ve boyama istimal olunmaması hususlarına iradei aliyyei hazreti cihandârî teallûk idüb olbabda hattı hümayunu şevketmakrun şerefbahşı sudur olmağla imdi siz dahi dairenizde ve dairenize mensub mahallerde âmedü şüd iden züvvara gelüb gitmelerine iktiza iden ikramı bu iradeye tatbik iderek tatlu ve makrime ve şerbet itası misillû rüsumu icradan mücanebet ve fakat peşkir ve kahve ve bir de makrime gülâb ve bohur ile iktifaya mübaderet ve bu keyfiyyeti iktiza idenlere gereği gibi tenbih birle hilâfı iradei hümayun hareketi tecvizden cümleyi men ve tahzir(e) müsaraat eyliyesiz deyu Fi 3 n 1206. (Kethüda Hazretlerine, Reis Efendi Hazretlerine, Defterdar Efendiye, Çavuş başı Ağa Hazretlerine, Bostancı başıya, Topcı cebeci başıya, Mirahoru evvel Ağaya, Tersane eminine, Yeniçeri Ağasına ve Şeyhülislâm Efendi Hazretlerine tezkereler).

5

Altın ve gümüş evani kullanılmasıının men edilmesine dair.

İzzetlû Reisülküttab Efendi.

Hatem ve hilye seyf ve kuşak paftası ve hallii nisadan maada evanii zerü sım istimali şer'an haram idüğü zâhir iken refte refte zerü sımnden evai evani masnu olarak tavrından çıkub kat'ı nükud için iktiza iken zerü sime hâlel terettüb eylediği böyle seferler vu-

kuunda ise nükudun teksiri derecei vücubda olduğu bahir olmakdan naşı bu hususun ciheti şer'isi Şeyhülislâm sellemehüsselâm semahâtlû Efendi Hazretlerinden sual ve istifta olundukda altun ya gümüşden masnu olan hatem ve kuşak paftası ve hilyei seyf ve halli nisadan maadasının rical ve nisaya istimali haram olur mu. Elcevap olur. Bu surette altun ya gümüşden masnu olan eşyanın istimali haram ve zekâtı vacib ve habsi bilâ faide ve cihad için lüzumu olmağla Darbhaneî âmireye eshabı beyi itmeleriçün emri âli sâdır olsa mezburların ülül emre itaatleri lâzım olur mu. Elcevab olur deyu Efendii müşarünileyhin imzasile mümza canibi şeriatı garradan fetvayı şerife virilüb huzuru hazreti cihandariye arz olundukda muktezayı şer'i şerif üzre hatem ve kuşak paftasından ve hileyi seyf ve halli nisadan maada velhasıl erbabı harbin âlâtı harbiyyesinden ve kütâbın ancak devatından gayri evanii zerü sîm istimali ammeden men olunmak ve mücerred izharı şanı saltanat için zatı hümayuna mahsus olarak Enderunu hümayunda bir kaç raht alikonulub maada gerek Endurunu hümayunda ve gerek baş ahur hazinesinde olan raht ve besat ve envai evanii zerü sîm ve Mehdi ulya iffetlû ismetlû Valide Sultan ve selâtini saire hazaratı taraflarında olan envai evanii zerü sîm Darbhaneî âmireye teslim olunmağla vüzera ve ulema ve rical ve sairlerinin raht ve besat ve harem ve selâmlıklarında olan sîmü zerden masnu evani ve gayri her ne ki var ise taraflarından Darbhaneî âmireye akçesile beyi olunmak ve bu maksadı din için olmağla her kim ketmü ihfa ve hilâfına harekete ictira ider ise Allah'ın ve peygamberimizin lâneti üzerine olmak mazmununda hattı hümayunu şevketmakrun şerefyaftei sudur olmağın imdi mefhumu fetvayı şerife ve mazmunu hattı hümayun ve iradei hazreti cihandariyi aklâm ketebesine ve taraflarından sair tenbihi iktiza idenlere irae ve tenbih birle bu babda rical ve nisa yeksan olmağla zükûr ve nisa yedlerinde istisna olunmadan maada bulunan evanii zerü sîmlerini akçesile Darbhaneî âmireye teslim eylemelerini ve raht makulesinin yerine mudasınca ve kabareli gaşiye yerine sımalıçe ve kılâbdanıçe ve sadece çuka gaşiye tedarik için tarihi fermanndan otuz güne dek imhal olunmağla müddeti mezkûrdan sonra her kimde bulunur ise mazharı te'dib olunacaklarını gereği gibi te'kid ve siz dahi nezaret ve icrayi mazmunu emri âliye ikdam ve dikkat eyliyesiz deyu. 12 s 1204.

İngiltere elçisine üzüm verilmesine dair.

Hassa bostancı başı ve sekban başı ve topcı başı... ve دام محمد
۴۵ ve Galata voyvodasına hüküm ki.

Âsitaneyi saadetimde mukıym İngiltere elçisi Kavalir Robert Ensli ختمت عواقبه بالخیر rikâbı hümayununa mühürlü arzuhal gönderüb kendüsi ve tercüman ve âdemleriycün usarelik ikiyüz seped üzümün işbu bin ikiyüz beş senesine mahsuben Üsküdar ve havali-sinden maada mahallerden iştira ve sefinelerle münasib mahallerden Galata'da vaki hanesine nakline mümanaat ve harc ve avaid ve sair be-hane ile bir nesne mutalebesile teaddi ve tecavüz olunmamak babında emri şerifim sudurını istida ve rikâbi müstetabımda mahfuz kuyudu ahkâma müracaat olundukda sinini sabıkada nemikdar şirelik üzüm virilegelmiş ise ikiyüz üç senesine mahsuben olmkdar üzümün def'ai vahidede Üsküdar ve havalisinden alınmamak suretile iştira ve mukayyed olmagin mukaddema sâdır olan emri âli mucibince amel olunmak babında Fi evaili m 1205. (1)

7

İstanbul'da müskirat yasak olduğu cihetle Fransa elçisinin Tekir-dağından getireceği şarabın İstanbul'a nakli için alınacak tedbirlere dair.

Tekfurdağı kazası naibine ve zabitan ve iskele emini zide kad-rühüme hüküm ki

Ümmül habais olan hamir ve arak ve emsali müskiratın şürb ve istimali ehli islâma haram olduğuna binaen Âsiatnei aliyyenin dahil ve haricinde ve Galata ve sair havalisinde ne mikdar meygede var ise cümlesinin ref'i ve ahar eşya vaz'iyçün dekâkin ve mağaza olmak üzere tagyiri hususuna bundan akdem iradei katıai aliyyem teallük idüb ancak derunlarında olan hamir ve emsali müskirat ehli zimmet reaya malı olmak hasebile müddeti malûme tayinile meygedelerden ol makule hamir ve emsali kaldırılıb ehli zimmet reayaya beyi ve nakil ile meygedeler tahliye olunmak ve Devleti aliyyeye misafir olan elçiler ve sair müste'menan kifafı nefisleriycün kendülere ve tevabilerine bir sene vefa idecek mikdarı hamiri taşradan deri aliyyeme celb ve badel vürud bostancı başı ve topcı başı marifet ve nezaretlerle hanelerine nakil olunmak üzere tanzim birle hamir ve emsali müskiratın deri aliyyeme gelmamesi zımnında hamir tevarüd idegelân mahallere dahi evamiri aliyyem ısdarile te'kid ve tenbih olunmuş idi. Elhaletü hazihi Franca padişahının Dersaadetinde mukıym ilçisi

(1) O sene Prusya elçisi Adalar'dan iki yüz, İspanya elçisi de Fransa elçisine verildiği gibi, Üsküdar'dan olmamak şartile iki yüz elli küfe üzüm istemiştir. Fransa elçisi de Tekirdağı'ndan ayrıca otuz bin okka şarap getirtmiştir.

Kont de Şozöle (1) ختمت عواقبه بالخير kendüsi ve teallükatiy-
cün lâzım olan hamirin bir seneliği birden celb olunsa fesad pezir
olacağı beyanile altı aylığı on beş bin vakıyye olmak üzere Tekfurda-
ğından iştirâ ve Francelû sefinelerine tahmilen ceste ceste Deri aliyye-
yemde Beğöğlunda kâin hanelerine nakil olunmasına mümanaat olun-
mamak için ruhsatı havi emri münifim sudurunu memhur takririle is-
tida eylediğine binaen şerefyaftai sudur olan hattı hümayunu şevket-
makrunum mucibince altı aylık olarak zikrolunan on beş bin vakıyye
ye hamirin Tekfurdağından iştirâ ve France sefineleri tevarüd eyle-
dikce mikdarına hâkimüşşer' ve iskele emini ve zabitanın ilimleri lâ-
hik olarak on beş bin vakıyyeye varıncıya dek tahmil ve her tahmil o-
lundukca mikdarı ve kapudanın ismi işbu emri şerifin zahrına tarafı
şer'den tahrir ve başkaca Deri aliyyeme dahi ilâm olunmak ve on beş
bin tekml olundukda ziyade bir vakıyye virilmemek rabitasile Deri
aliyyeme nakil ve badelvürud Bostancı başı ve Topcı başı mumailey-
hima nezaretlerle doğru hanelerine nakil olunmasına ruhsatı aliyyem
erzani kılınmağla siz ki mevlâna ve zabitan ve iskele emini muma-
ileyhim siz elçii mumaileyh ve müteallikatiyçün altı aylık olmak üzere
ancak on beş bin vakıyye hamirin iştirâ ve bervechi muharrer France
sefinelerine tahmil olundukca zahır emri şerifime tahrir olunarak
Deri aliyyeme nakline mümanaat olunmıyub ve bu behane ile virilen
nizama mugayir ehli islâma katrai vahide hamir ve emsali müs kirat
beyi ve itasından ve mikdarı mezkûrdan ziyade iştirâ ve nakline
iraeti ruhsatdan begayet hazer ve mücanebet eylemeniz fermanım ol-
magin tenbihen ve ihtimamen işbu emri şerifim ısdar ve isal olunmuş-
dur. İmdi siz ki mevlâna ve zabitan ve iskele emini mumaileyhim siz
bervechi muharrer ilçii mumaileyh ve müteallikatiyçün altı aylık ol-
mak üzere salifülbeyan ancak on beş bin vakıyye hamirin iştirâ ve
sefinelerile Deri aliyyeme nakline mümanaat olunmıyub ve olmik-
dar hamir tamam oluncıya dek zahır emri şerifime kapudanları isim-
leri ve mikdarı tasrihile tahrir ve tatbik (ve) Deri aliyyeme başka
ilâm ita ve irsaline müsaraat ve bu bahane ile ehli islâma katrai vahi-
de hamir ve emsali müs kiratın beyi ve itasından ve yahud mikdarı
mezkûrdan ziyade hamir nakline iraeti ruhsat ile mazharı eşeddi ika-
bı şahanem olmakdan gayetülgaye tehaşi ve mücanebet eylemeniz
babında Fi evasıtı c 1205.

(Derunu emri âlide zikrolunan on beş bin vakıyye hamirden iş-
tira olunub yirmi dört kıt'a varul derununa mevzu yalnız altı bin
dört yüz on altı vakıyye hamir Deri aliyyeye varid ve Tophane iske-
lesine ihrac ve France ilçisi tarafından nakil olunduğunu natik topcı

(1) Comte de Choiseul-Gouffier.

başının ilâminin mazmunu bafermanı âli işbu mahalle şerh virildi. Fi 27 z 1205).

(Derunu emri âlide zikrolunan hamirden Tekfurdağı naibinin ilâmı natık olduğu üzre otuz üç varul derununa mevzu yedi bin beş yüz seksen dört vakıyye hamir Deri aliyyeye varid bostancı başı ve topcı başı Ağalar nezaret ve marifetleriyle elçii mumaileyhin hanesine nakil olunduğunu müş'ir mumaileyhimanın ilâmlarının mezamîni bafermanı âli işbu mahalle şerh virildi. Fi 7 m 1206).

8

İstanbul'da yapılacak binalarla dükkânların yüksekliği ne kadar olacağına dair.

Filasıl dahili surda olan ebniye her nekadar olur ise olsun kale divarı tarafından dört zira' tarıyk terkile civarı kaleye fasıla kalarak oltarafa şehnişin ve tahtessema ve asmalık misillû ebniye ihdas olunmaması ve harici surda kal'a cidarı zirinde olan ebniyenin dahi ber minvali meşruh inşa olunmaları nizamı kadimden iken bir müddetden beru bu nizamın icrasına ikdam olunmıyarak ebniye sahibi fır-sat buldukça kal'a ağasından tezkere ahzile civarı kal'a üzerine köşk misillû binalar ihdas ile harici surda olan dükkânların üzerine birer takrib bikâr odaları bina ve ekserisinin derunlarına eşhas makulesi iskân olundığından bu esnada bikazaillâhi taâlâ vuku bulan harikın dahili sura duhulüne hilâfı nizam civarı kal'aya muttasıl olan ebniyenin irtifâı sebep olduğu zâhir olub badezin bir hüsnü nizama rabtı hususuna iradei aliyye müteallik olmakdan naşı olbabda Yeniçeri ağasına ve bostancı başıya ve emtia ve dühan gümrükleri eminleri ve hassa mimar başısına hitaben bir kıt'a emri âli ısdar ve civarı kal'aya muttasıl olmiyub haricde olan esnafdan dükkânları kaddinin hasbezzarur dört arşundan ziyadeye muhtaç olanların tefrik ve bir tahtı rabıtaya idhal ve tanzimi babında bir mahalle tecemmü ve esnafdan lüzumu olanlar dahi ihzar birle cidarı kal'aya muttasıl olan dükkânların kadleri aleddevam dörder zira' olub kepenkleri üzerlerine peyke ve tahtessema ve asmalık ihdas olunmıyarak sakıfları dahi yüksek olmamak ve basit ve kârgir olarak inşa olunmak üzre o makuleler başka ve cidarı kal'aya muttasıl olmiyub dahil ve harici surda olanlardan san'at ve ticaretlerine göre kaddi dörder arşundan ziyadeye muhtaç olanlar dahi kezalik balâda mezkûr şeraît üzre inşa olunmak vechile başka defter itdirilüb sureti nizamı ifade olunması tenbih ve te'kid olunmuş idi. Bu defa mumaileyhim taraflarından takdim olunan bir kıt'a takrirden harikı mezkûrda muhterik olan esnaf kethüdalarından ve yiğitbaşlarından ikişer üçer neferi ihzar

ile cidarı kal'aya muttasıl olup haric ve dahili kal'ada olan dekâkînin alelumum kadleri dörder zira' ve kârgir yapılmak ve harici surda vaki esnafdan pekmezci ve zeytinyağcı ve ecnası zahayir fûruht olunan pirincci dükkânlarının hasbezzarur kadleri altışar ve dühan-cı dükkânları nihayet altışar buçuk zira' olmak ve dahili surda san'ati ateşe muhtaç dökmeci ve kazgancı ve kantarcı dükkânlarile Uzun Çarşı esnafından mühimmatı Tersane imaline melûf olan esnaf ve mahali sairede olan bakkal dükkânları beşer buçuk zira' inşa olunmak ve haric ve dahili surda muhterik olan abacı ve kebeci ve yemenici ve taşçı ve balıkçı ve attar ve berber ve kahveci ve tenekeci ve sair bu makule dekâkin kadleri alesseviyye dörder zira' olup çatı ve kepenkleri üzerine peyke ihdas olunmıyarak yüksek sakıf ve menfes ve medhal olmamak ve mecmaı fısk olan bikâr odaları ve Yehud haneler ve sair ahşabdan mahal ve mesken bina olunmamak üzre nizam virildiği takdir ve inha olunmuş olmakdan naşi keyfiyyet rikâbı mustetabı mülûkâneye badelarz fimabaad hilâfı emri âli ve mugayiri nizam ve bir taraftan reca ve şefaât ve rikâbı hümayun ve Divani âli tasdia mübaderet olunur ise eshabına cevap verilüb bu nizam aleddevam icra olunub hilâfı hareket idenlerin derhal te'dibleri icra olunmak mazmununda Hattı Hümayunu şevketmakrun şerefyaftai sudur olmağla balâda mezkûr nizam virildiği üzre cidarı kal'aya muttasıl olup haric ve dahili kal'ada vaki dekâkînin alelumum kadleri dörder zira' ve kârgir yapılmak ve kepenkleri açmak için saçak yapılmıyub fakat kepenkleri asacak birer hafifce kirış uzadılmak vechile üstüne çatı ve peyke ve tahtapuş ve sırvan ve maksure misillû enva' ahşabî bina yapılmamak ve harici surda vaki esnafdan pekmezci ve zeytinyağcı ve ecnası zahayir fûruht iden pirincci dükkânlarının hasbezzarur kadleri altışar ve tütüncü dükkânları nihayet altışar buçuk zira' olup herveçhi muharrer çatı ve kepenkleri üzerine peyke ve tahtapuş ve sırvan misillû ebniye yapılmamak ve dahili surda san'ati ateşe muhtaç dökmeci ve kazgancı ve kantarcı dükkânlarile Uzun Çarşı esnafından mühimmatı Tersane imaline melûf olan esnaf ve mahali sairede olan bakkal dükkânları beşer buçuk zira' inşa olunub kezaîlik çatı ve kepenkle üzerine peyke ve sair gûne ahşabî bina olmamak ve haric ve dahili surda muhterik olan abacı ve kebeci ve yemenici ve taşçı ve attar ve berber ve kahveci ve tenekeci ve sair bu makule dükkânların cümlesinin kadleri alesseviyye dörder zira' olup kezaîlik çatı ve kepenkleri üzerine peyke ve sair ahşabî bina ihdas olunmıyarak ve yüksek sakıf ve menfes ve medhal olmamak ve bikâr odaları ve Yehud haneler ve sair eşhasdan mahal ve mesken bina olunmamak ve işbu nizam الى ماشاء الله تعالى düsturülamel tutulub hilâ-

fına asla ruhsat virilmemek ve her kim mugayiri hareket ider ise zabitanı tarafından ihbar ile o misillüler badettahkiyk tertibi ceza kılınmak üze keyfiyyeti lâzım gelenlere tenbih ile infaz ve icrasına dikkat ve aleddevam nezaret ve hilâfı nizam halet vukua gelmemesine mübaderet eylemeleriçün Yeniçeri ağasına ve Bostancı başı ağaya ve emtia ve dühan gümrükleri eminlerine ve hassa mimar başısına hitaben beyaz üzerine bir kıt'a fermanı âli ısdar olunmağla İmdi siz dahi işbu fermanı âliyi biibaretihi başmuhasebeye kayıd ve aleddevam muktezası icrasıçün hassa mimar başısına suret ita itdirdesiz deyu. Battalı m 210 mühimme tobrasındadır.

9

İstanbul halkının kıyafetlerine dair.

İzzetlû Reisülküttab Efendi.

Darüssaltanatüisseniyye ahalisi sunufu adideye münkasem ve her sınıfın kıyafeti mahsusası olub olkıyafetle gezüb merasimi âdâba riayet ve her kes haddini bilüb büyüklerine ve zabitanına tazim ve hürmet ve itaat eylemek ve bir taife aharin ziyine girmemek ve paşalı ve bostancı ve pırpırı ve esnaf kalyoncu gibi başlarına şal ve ahmediyе ağabani sarmamak ve heyet ve libası mahsusları her ne ise anı iksa ve telebbüs ve iktisa eylemek lâzımeden iken biraz müddetdenberu bazı mevani sebebile bunlara göz yumdurularak her bir sınıfta olan süfaha kıyafeti kadime ve kisvei mahsuslarını tavrından çıkarub akıllarına gelân sefihane elbise iktisa eylediklerinden anları görenler dahi isirlerine girerek hademe ve askerî ve esnafın ekseri kıyafeti kadime ve hey'eti aslıyyelerini bozub kankı sınıftan oldukları fark olunmayub her kes bildiğine göre birer kıyafete girüb keştü güzâr itmekde oldukları muayene ve müşahede olmakdan naşı ol makule esnaf ve etba' ve pırpırı ve paşalı ve bostancı ve sair kadimden kendülere mahsus olan elbisei iktisa ve başlarına alâmeti islâmiyyeden olarak sardıkları her ne ise anı sarub ve giyüb âdeti kadime ve rüsumu müstedimenin hilâfı bir sınıfta vaz'u hareketde bulunmaması hususuna iradei seniyye müteallik olmak mülâbesesile olbabda beyaz üzerine fermanlar ısdarile iktiza idenlere bundan akdem tenbih ve te'kid olunmuş ise de ardı aranmadığından yine süfaha birer ikişer kıyafetlerini bozub bildikleri kıyafete girerek kankı sınıftan oldukları malûm olmadığından bu hususa takayyüdü tam olunmasa mugayiri hareket vukua gelmemesi matlûbu âli olmakdan naşı haccgân ve ketebe ve kisedaran ve saire ekid tenbihler olmasıçün İzzetlû Defterdar Efendiye ve saire hitaben beyaz üzerine fermanlar ısdar olunmuş olmağla İmdi siz dahi bilcümle haccgân ve Babı Âli'de olan kete-

be ve hulefa ve kisedaranın evlâd ve etba' ve müteallikatları ırz ve edebden haric kıyafete girüb ve esbabların giyüb gezmemelerini ve hilâfı emri âli ve mugayiri rızayı hazreti cihandarî hareket itdir-mamelerini ve ideri bulunur ise veballeri boyunlarına olsun ol maku-le bi edeblere rast gelnür ve meşhud olur ise her kim olur ise olsun bilâ süal ahiz olunub te'dibatı lâyıkalarda dakika fevt olunmıya-cağını her birisinin güşü huşuna başka başka ifade ve tenbihe mü-baderet eyliyesiz deyu. Fi 3 l 1229.

10

Rum Metropolitlerinin azil ve nasıplarına dair.

Istanbul Rum patriki... zidet itaatühuya hüküm ki.

Memaliki mahrusemde vaki Rum taifesi Metropolitlerinin has-beliktıza azil ve yahud halik olanların yerine kaide ve âyınleri üz-re aharinin nasbı lâzımgeldikde cemaati metropolidanın int'habları-na itibaren Keşişhane mührile memhur arz ile nasb olub ahar taraf-lardan şefaât ve reca ile Metropolid azil ve nasb olunması öteden beru mer'i olan nizamlarından iken bazı mukataat dahilinde kâin Met-repolidliklerin tahsili için bazı ruhban ve keşişler eshabı mukataa-ta iltica ve Patrike tenbih ve şefaât ve reca itdirerek nizamı kadim-lerine mugayir namüstahık keşişler Metropolid nasb olunub anlar dahi oldukları mahalde kâin reaya fukarasına gûna gûn zulüm ve teaddiye ictisar ve mugayiri rıza harekâta ibtidar eylediklerinden o mısillû Metropolidler için Patrikler hatrıyçün Metropolid nasb olun-duklarını beyan itmekle Patrikler bu cihetle itab ve muahezeden masun oldukları ve işbu metropolidlik hususu nizamı kadimine'irca olunmadığı suretde refte refte nizamı halleri muhtel ve reca ve ilti-mas ile Metropolid nasb olunarak fukarayı raiyyet giriftarı meşak-katü mihen olacağı zâhir ve bu gûne namüstahık rehaîn ve keşiş-lerin Metropolid nasbiyçün taraf taraf vafir rişvet arz olunmakda idi-ği bahir olmak hasebile şimdiyedek bu maddenin külliyyen def'i mümkün olmadığından bu hususun külliyyen men'ü def'i ne suretle mümkün olabileceği senki Patriki merkumsun tarafından sual olun-dukdâ Âsitanei saadetimde olan cemaati metropolidan ile bîliştirak takdim olunan bir kıt'a mahzar maalinde âyini kadime nazaran me-maliki mahrusemde olan Metropolidler azlû tebdil kabul itmeyüb kaydı hayat ile Metropolidliklerinde berdevam olmağla biri mürd oldukda ve yahud rütbe cihetile nakli iktiza itdikde Patrik ve cema-ati metropolidanın int'hablarıle yerlerine aharleri nasb oluna gelüb sui halleri arzumahzar olundukda itibar olunmıyub Patrikleri ma-rifetile mahallerinden taharri ve tecessüs birle hakikati hal zâhire ih-

rac ve Patrik arzile inha olunmadıkca şefaati ile nasb olunmaması nizamı kadimlerinden iken bir müddetten beru bazı mahallerde mütegalibeden olan kimseler mücerred cerri nef' sevdasına mebni ve yahud reayadan bazı mefsedetpişeler kendü ağrazı mahsuslarını ter- vic mülâhazasına mübteni mechululahval bir keşişi Metrepolid nasb itdirmegi itiyad eyledikleri ve Metrepolid bulundukları mahallerin hükkâm ve nüvvabından arz ve ilâm ahizle malikâne eshabını hilâfı inha taglyt ve igfal ve getürdükleri arz ve ilâmatın sebep ve meşei ve kizib ve sıhhati Patrik marifetile zâhire ihrac olunmaksızın etrafı isma' ile Metrepolidleri azil ve yerlerine kimsenin malûm ve mücerrebi olmıyan mechululahval fesedeyi nasb itdirdikleri ve bazan dahi Metrepolidlik mahlûli zuhurunda muktezayı âyınleri üzre umuru reayayı idare ve rüyete kadir ve sıdku istikameti bittecrûbe zâhir kimsenin intihab ve nasbı lâzım iken o makule mechululahval keşişler etrafa düşerek şefaati mücbire ile metrepolidlik tahsiline destres oldukları bedihi ve bahir olmakdan naşı o misillûleri âyınlerine mugayir vaki olan halâtı merkumenin def' ve ref'ile nizamı kadimlerinin halel tetarrukundan vikayesi zımnında balâsı hattı hümayunu şevketmakrunumla müveşşah Patrikhanede hıfz ve mazmunu münifi iktiza idenlere ifâde ve iş'ar olunmak babında emri âlişanım ısdarı arz ve istida olunmuş olduğına binaen kaleminden sureti ledesüal taifei mersumenin âyınleri üzre azil ve nasba müstahik olan Metrepolidler ve Arhi piskoposlar ve keşişler ve Gomenosların azil ve nasbı ve mürd olanlarının yerlerine aharının nasbı hususuna cemaati mezkûrenin intihablarına itibaren keşishane mührile memhur arzu- hallerile zabtıyçün beratı âlişan ita olunub aharden şefaati ve reca ile cebir ve teaddi olunmamak ve patriklik iltizamında olan vilâyetle- rin Metrepolid ve Piskoposları azil ve nefi ve sui halini müş'ir paşalardan ve kadı ve naiblerden arz ve teşekki olundukda sıhhati Patrik ile cemaati Metrepolidandan ilâm olunmadıkca isga olunmamak hususu yedine ita olunan beratı âlişan suretinden idiği tahrir olunub zikrolunan Metrepolidler bu vechile reca ve şefaatile nasb olunarak nizamı kadimleri muhtel ve reaya taifesi gûna gûn taaddiyyata duçar olacakları bedihi ve âşikâr olmak hasebile hıfzan linnizam fima- baad Metrepolidan haklarında arzumahzar ve ilâm zuhurunda ev- vel emirde itibar olunmıyub şurutu beratları ve fil'asıl olgeldiği vec- hile Patrik marifetile mahallinden bittaharri tecessüs ve istihbar olu- narak hakikati hâl zâhire ihrac birle Patrik azile inha olunmadık- ca vechen minelvücu amel ve itibar olunmamak ve Patrik marifeti- le keyfiyyet istikna olunub vuku bulan işikâ hilâfı inha olduğu ta- hakkuk itdikde sebep olanlar ve reayadan tahrik idenler ibreten lis-

sairin te'dib olunmak ve şefa'at ile Metrepolid nasbı men'i küllî ile men olunub badelyevm Metrepolidlerin mahlûlî zuhurunda keşîşlerden biri şefa'at itdirmek lâzım gelür ise te'dibatı şedide ile te'dib olunmak ve bir takrib şefa'ate mebnî Metrepolidlik tahsiline destres olur ise dahi daima haksız addolunub mühkem hakkından gelinmek hususlarına iradei keramet ifadei mülûkânem teallûk idüb olbabda hattı hümayunu mehabetmakrunum şerefyaftei sudur olmağın işbu fermanı vacibül imtisalim ısdar olunmuşdur. İmdi sen ki Pâtriki mesfursun hıfzan linnizam işbu fermanı celilülkadrîmî Patrikhanede ibka ve daima ve müstemirren mucib ve muktezasile amel ve harekete sa'yi efva ve o makule namüstahik reha'bînin Metrepolid nasb olunması bazı taraflardan tenbih ve reca ve şefa'at olunur ise emri şerifimin kaydını ihrac ve reca iden tarafa ifade ile def' ve iskât iderek o misillû namüstahik reha'bînin Metrepolid nasb olunmaması emrine cidd' lâyhuz ve bundan sonra dahi hilâfı emir ve mugayiri rıza harekâta cesaret iden olur ise lâzım gelân te'dibatı lâyıkları icra olunacağından maada sendahi mazharı muahaze ve itabı şedid olacağı muhakkak ve mukarrer olmağla ana göre amel ve harekete mezid dikkat ve itina ve sendahi tama' ve garaza mebnî azil ve te'dibi iktiza idenleri azil ve te'dibde tekâsül ile reaya fukarasına zulüm ve teaddi vukuunu tecviz eylediğın mesmu olmak lâzım gelür ise senin dahi lâzım gelân te'dibin icrası dergâr olmağla hilâfı rızayı âli edna mertebe halet vukuunu tecvizden gayetülgaye tehaşi ve ittika eylemen babında. Fi evahiri r 1211.

11

Kalem ketebesinin kaydını tetkik etmeden ferman yazmamalarına dair.

İzzetlû Reisülküttab Efendi.

Elhaletü hazîhi esbabı mesalih ve daavi vuku bulan maslahat ve davalarını kendü meramları üzre tervic ve tanzim etmek için nice mukaddematı musannaa ve şurut ve kuyuda mutabakat suretinde tabirâtı muhteria ile inha idegeldiklerine binaen mesalihi vakıanın şurut ve kuyuda mutabakat ve ademi muvafakati fark ve tetkik olunmamak rütbelerine reside olduğından mesalih erbabından ekseri o makule sureti hakka mukarin istida ve inhalar ile birer takrib ısdar itdirdikleri evamiri takviyeti meram zu'mu hammile taraf ve takribini bulub huzuru hümayuna arz ve takdim itdirdiklerinde tarafı şahanemden dahi kavaid ve şurut aklâma mutabıkdır itimadile bâlâları hattı hümayunu cihandarî ile tevşih ve tezyin buyurulub bade zamanın mazarrat ve fesadı zuhurile terkıyn olunmasını icab eyledik-

de balâsında olan hattı hümayunun dahi feshini mucib olduğu ve maa-hâzâ cemii aklâmında her maslahata kemalile dikkat ve bir şeyin mah-zur ve fesadı ve şurut ve kuyuda ademi mutabakati bittetebbü zâhir oldukda mazarratını beyan ve ifadeye mübaderet itmek aklâm kete-besinin lâzimei himmeti memuriyetleri İken kat'a dikkat itmeyüb vi-rilü gelân evamirin ekseri şurut ve kuyuda mutabık olmadığı sem'i hümayuna vasil olmakdan naşı bu defa tarafımıza hitaben beyaz üze-rine şerefefzayi sudur olan hattı hümayunu cihandarîde ekseri fer-manlara hat çekerim. Ben o fermanları şurut ve kuyuda tatbik olu-narak virilmiş Bir şeye ziyânı yokdur zan idiyorum Aklâm rast gel-diği şeye niçün ferman verir. Sonra birtakrib virilmiş deyu terkiyni ihtiza ideyor. Fimabaad gerek tecdid ve gerek müceddeden suduruna gayet dikkat olunsun. Arzuhal ve takrir üzerine emri virile dimiş isem dahi niçün mazarratı vardır deyu telhis olunmaz deyu emir ve ferman buyurulmağla imdi işbu hattı hümayunun mazmunu münifi aklâma kaydü sebt ile badezin vuku bulan ve evamir virilmesi ihtiza iden mesalih buyuruldısı ile emri âli ısdarıyçün kalemine vürudunda eğer şurut ve kuyuda mugayeret var ise vaki olan mugayereti beyan ve tasrih olunarak Reisi vakt olanlara beyan ve ifade ve anlar dahi makamı sadarete ifham ile terk olunmak ve eğer iradei mahsusaya mukarin ise tekrar pençe ve sah itdirilmek velhasıl hilâfı şurut ve kaide bir maslahat rüyet olmamak ve o makule evamir virilmemek hususlarını aklâm zabitan ve ketebesine bervechi akid tenbih ve te'-kide mübaderet ve dâima siz dahi dikkat ve nezaret eyliyesiz deyu. Fi 23 r 1212.

12

Eyipsultan türbesi önünde Fatih tarafından yaptırılan caminin müceddeden inşasına dair.

Kara Mursal kazâsı naibine ve âyânı sabık ve lâhik ve sair iş er-leri zide kadrühüme.

Hazreti Eba Eyyübü Ensarî radiye anhülbarinin türbei saadet-leri pişgâhı rahmet penahında kâin merhum ve mağfired nişan Ebül-fetih gazi Sultan Mehemed Han tabe serahün inşa eylediği camii şerifin esası bünyanına halel ve endiras tari olduğına binaen müced-deden esasından inşa ve ihyasına eğerçi iradei şahanem teallük idüb lâkin camii şerifi mezkûrun evvel emirde temelleri iskarası lâzime-sinden olan od taşlarının deri aliyyemde vücudu olmıyub (1) beher-hal Kara Mürsel caniblerinden kat' ve nakil olunmağa muhtaç oldu-ğuna ve canibi mezkûrda vaki od taşı ihrac olunan ocaklardan tûlen

(1) Mermerleri de Marmara Adası'ndan getirilmiştir. Fi evahiri m 1213.

iki arşun ve arzan bir arşun ve kalınlığı yarım arşun olarak çifte taban tabir olunan bir aded öd taşının kat' ve deri saadetime celbi lâzımeden idüğine binaen salıfüz-zikir ocakların perakende olmuş amelesi var ise acaleten cümlesi celb ve cem ve gice ve gündüz istihdam olunarak icab iden behası kat'ına memur... zide kadrühu yedinden an-nakdın virilerek mezkûr-ül-mıkdar taşın iki maha kadar tamamen kat' ve ihrac ve ihzarına ihtimam ve bir taraftan sefayine tahmilen deri aliyyeme nakline ve iktiza iden sefayinin isticarı ve sefineye vaz' ve tahmil hususlarına min küllüvü-cuh muavenet ve dikkati tam olunmak için size hitaben emri şerifim suduru batakrir istida olunmağ-la siz ki mevlâna ve sair mumaileyhim siz vechi meşruh üzre amel olunmak fermanım almagin te'kidin ve ihtimamen işbu emri şerifim ısdar ve irsal olunmuştur. İmdi keyfiyyet malûmunuz olduğda ber vechi meşruh ocakların perişan olmuş amelesini acaleten celb ve cem ve ruzü leyal istihdam ve iktiza iden be'haları kat'ına memur mumaileyh yedinden an nakdın ita olunarak mezkûr-ül-mıkdar taşın iki maha kadar tamamen kat' ve ihrac ve ihzarı esbabının istihsaline damen dermeyanı gayret ve bir taraftan dahi muktazi olan sefayini dahi isticar birle kat' olunan taşın bir taraftan sefineye vaz'u tahmili hususuna ihtimam ve dikkati tam ve bu babda zinhar ve zinhar edna kusur ve tesamuh gûne vaz'u hareketden begayet hazer ve mücanebet eylemeniz babında. Fi evaili m 1213.

13

Meskûkâtın rayicine dair.

Şam valisine ve Şamı Şerif kadısına hüküm ki.

Darbhaneî âmirede sikkei hümayunumla meskûk denanîrin rayici muayyene üzre mival (1) olması kanunu kadim ve d'ebi müstetim olub muamelâtı nasın ve hazaini şahanemin nizam ve rabıtası dahi rayici muayyeneye merbu(t) r iken bir müddetden beru erbabr hiyel tama'larından naşı mugayiri nizam refte refte denanîr' meskûkenin rayicine terakkii tam virerek ve Darbhaneî âmiremde üç buçuk guruşa virilân Zeri mahbubu tam ve yetmiş paraya virilân Nisfiyye ve ellişer paraya ita olunan Rubiyye muamelât ve tüccar yedlerinde üçer para zammile ahzü ita olunarak Zeri mahbubu İstanbul beş guruşa ve Nisfiyyesi yüz ve Rubiyyei Fındık yetmiş paraya ve Zeri mahbubu Mısır dört guruşa rayic olduğu ve bu keyfiyyet yevmen feyemen muamelâtı nası karîni ihtilâl ve bahusus umuru emriyyeye memur olanların ahzü itasını külliyyen tatil eylediği bedidar

(1) Mütedavil.

ve muktezayı vaktü hal denanîri meskûkenin fimabaad ziyade ve noksan kabul etmemek üzere tahtı rabıtaya idhali vacıbatı umurdan idüğü nümudar olduğına binaen şerefyaftei sudur olan hattı hümayunum mucibince fimabaad Zeri mahbubu İstanbul beş guruşa ve Nısıfıyyesi yüz paraya ve Fındık İstanbul mukaddema Macar altını ile müsavı olarak rayic olduğundan ve Rubiyye Fındık yetmiş paraya ve Zeri mahbubu Mısır dört guruşa ve Mısır Fındık altını altı guruşa rayic olub ziyade alunub virilmemek ve gerek Âsitanei aliyemde ve gerek memaliki mahrusemde eyadî nasda mütedavil olan yaldız Macar altunları dahi yedişer guruşa rayic olmak ve fimabaad hafı ve celi bir habbe ve bir akçe ziyadeye ahzü ita olunmamak ve ideri olur ise bilâ emanin te'dib olunmak üzere bundan akdemce memaliki mahrusese evamiri aliyem neşrile cümleye tenbih ve te'kid kılındığına binaen bu emri ehemme vülât ve hükkâm ve zabitan daimen ve müstemirren nezaret eylemeleri lâzimei zimmetleri iken elhaletü hazihi Şam havalisinde denanîri meskûke ve Kara guruş tâbir olunan Riyal revayici mahsuslarından ziyadeye alunub virildiği ve bu keyfiyyet Haremeyni Muhteremeyn ahalisinin sürreleri için sürre eminlerine itası mutad olan emvalin tesliminde ve ahali Haremeynin muayyen olan vazifelerinin ahzü itasında üsret çekildiği bil-ihtar tahkiyyekkerdei şahanem olmakdan naşı mukaddema şerefrizi sudur iden evamiri aliyem muciblerince amel ve hareket olunub mugayiri evamiri aliyem ve münafîi tenbihatı padişahanem rayici muayyenelerinden ziyadeye alunub virilmemesi hususna ihtimam ve dikkat olunmak fermanım olmagin tenbihen ve te'kiden ve tevbihen ve tehdiben şbu emri şerifim sudur ve... ile irsal olunmuşdur. İmdi memaliki mahrusetül mesaliki daveranemde gerek sikkei hümayunumla meskûk ve gerek kefare sikkesile revayic ve mütedavil olan ecnası altunun ve Kara guruş tâbir olunan Riyalin rayici muayyenesi kabulü tezayüd itmek teamülü nasın fesadını ve es'ar ve havayici eşyanın ihtilâlini mucib olduğu ve bir akçe ve bir habbe ziyadeye alunub virilmesine veçhen mninelvücuğ rızayı aliyem olmadığını ve badelyevm her kangı mahalde bir akçe ziyadeye ahzü ita olunmak ihtimali olur ise o makuleler b'ttahrri ele getirilüb haklarında lâzım gelân te'dibin icrasile iradei şahanemin ifası matlûbu şahanem idüğü siz ki veziri müşarünileyh ve mevlânayı mumailayhımasız malûmunuz oldukda badelyevm esnaf ve tüccar ve erbabı hiref ve muamelât yedlerinde olan Yaldız ve Macar altunları yedişer guruş ve denanîri meskûkei saire dahi balâda beyan olunduğu vechile ve Riyalı mezkûr dahi revayici mahsusile alunub virilüb vakten minvel-evkat bir akçe ziyadeye ahzü ita olunmaması hususuna mezid ikdam

ve nezaret ve badezin ziyade alınub virilmeğe cesaret ider olur ise bittecessüs ele götürüb o misillülerin haklarında lâzım gelân te'dibin icrasına damen dermeyanı gayret ve hilâfı hareket vukua galma-
mesine bilittifak bezli makderet eyliyesiz. Şöyleki bu husus mukad-
dem ve muahhar tenbih olunmuş iken bu umuru ehemide bundan son-
ra dahi edna tekâsül ve rehavet ve nezaretde kusur ve bataet zuhur
itmek ihtimali olur ise ledettahkiyk bu babda iğmaz ve rehavet ih-
tiyar idenlerin hal ve şanlarına göre mazharı eşeddi ikab olacakları
bi istibahdır. Ana göre amel ve hareket ve hilâfı harekete ruhsat-
dan begayet ittika ve mübaadet eylemen'z babında. Fi evaili s 1213.

14

*Galata'da Sent Antuvan kilisesinin, Fransız İnkılâbı üzerine
Fransa himayesinden alınmasına dair.*

Galata kadısına ve voyvodasına.

Galata'da سیدون (1) dinmekle meşhur bir aded kenisa lâtin
mezhebinde olan reayaya mahsus olub France kralları vakitlerinde
anların dahi âyini mazkûra muvafakatleri hasebile kenisayi mezbur
ber muktezayı ahid France himayetinde olarak vaki olan umurı Fran-
ce elçileri marifetile rüyet oluna gelüb badehu France'nin ihtilâli
zuhurile beyinlerinde ref'i edyan ve mezahib itdiklerinde reayayı
mersume arzuhal takmidile ken'sayi mezkûrun France himayetinden
ihracını mukaddem istida eylediklerine binaen France cümhuriyeti
ne suret kesbideceği mechul olduğından kilisayi mezkûra mücedde-
den reayayı mezbure tarafından ruhbanlar tayinile idaresi tanzim
olunmağla himayet ve sıyanet olunmak babında şerefrizi sudur olan
hattı hümayunu şevketmakrunum mucibince bundan akdem beyaz
üzerine sâdır olan fermanı âli ile Galata voyvodasına tenbih ve te'-
kid olunmuş idi. Bu defa reayayı mesfurenin rikâbı hümayunuma tak-
dim eyledikleri arzuhallerinde şimdiye kadar bervechi muharrer hi-
mayet ve sıyanet olunub tarafı ahardan müdahale ve taarruz olun-
dığı yoğiken bu esnada canibi aharden müdadale olunmakda oldu-
ğundan bahisle bu makule vuku bulan teaddiyyatın men' ve def'i ve
kemafissabık tarafı devleti aliyyemden himayet ve sıyanetlerinin istih-
sali esbabı zımnında müceddeden emri şerifim sudurını istida itme-
lerile devleti aliyyem milkinde olan kenisayi mezkûrun tarafı ahar-
den müdahale olundığına kat'a rızayı aliyyem olmamağla kenisayi
mezbure tarafı aharden vechen minelvücuğ müdahale ve teaddi vu-
kuu tecviz olunmamak ve bu hususa ruzü leyal nezaret ve dikkat

(1) St. Antonio kilisesi.

olunmak fermanım olmagin imdi siz ki mevlâna ve voyvodai mumaileyhîmasız ber vechi meşruh amel ve hareket ve işbu emri şerifimi sicilli mahfuza badelkayd reaya yedinde ibkaya mübaderet olunmak ve hilâfı ferman halât tecviz olunmamak babında. Fi evahiri ra 1214. (Kenisayi mezkûrun Francelû tarafına itasıyçün emir yazılıb defterinde mukâyyedir. Fi evahiri ca 1217).

15

Galata'da Sen-Piyer kilisesine de müdahale olunmamasına dair.

Galata mollasına ve Galata voyvodası... zide mecdühuya.

Galata'da vaki Petro (1) kilisesi dimekle maruf kiliseye ahar-den müdahale olunmıyub Galata'da mukıym lâtin reayasının âyînleri icrasıyçün kemafissabık üzerlerine ibka ve gerek kilisayi merkumun ve gerek emlâkinden rüyet ve idaresi şimdiye kadar neşekil ise bundan böyle dahi olvehile cari olması reayayı merkume tarafından istida olunmağla zikrolunan kilise tevafuku mezheb cihetile mukaddema Francelû himayetinde olub seferi hümayunu nusratmakrunum vukuunda bundan akdem deri saadetimde mukıym İspanya maslahatgüzarı Francelûye dair bazı mevadı rüyet itmek hasebile kilisayi merkumundahi himayetini iltizam eyledikde devleti aliyyem memleketinde olan kilisenin ahar tarafından himayeti iktiza itmediği beyanile keffi yed eylemesi kendüye tenbih olunmuş olduğundan başka maslahatgüzarı mersumdahi deri saadetimden vilâyeti canibine iade olunmağla kilisayi merkumeye kimesne tarafından müdahale olunmıyub öteden beru nevehile ise yine kemafissabık reaya papasları tarafından idare ve rüyet olunmak içün emri şerifim ısdarına ruhsatı seniyyei şahanem erzani kılınması atebai ulyayı mülûkâneme ba takrir arz ve istizan olundukda ısdar oluna deyu mubarek hattı hümayunu şevketmakrunum şerefsudur olmağla şerefyafteî sudur olan hattı hümayunu şevketmakrun ve vechi meşruh üzre amel olunmak fermanım olmagin imdi siz ki mevlâna ve voyvodai mumaileysiz ber vechi muharrer amel ve hareket ve işbu emri şerifimi sicilli mahfuza badelkayd reaya yedinde ibkaya mübaderet olunmak ve hilâfı ferman halât tecviz olunmamak babında. Fi evaili I 1214. (Kilisayi mezkûr Francelû tarafından zabt olunmak üzre emri âli yazılıb defterinde mukayyedir. Fi evahiri s 1218).

16

Karadeniz boğazı fenerinde, içinde ezan okunan kilisenin cami olamayacağına dair.

(1) St. Petro kilisesi.

Rikâbı hümayunumda hâlâ Sekban başı olan Mustafa dame mec-dühuya ve Yeniköy naibine.

Karadeniz boğazı fenerinde bir aded nesârâ kilisesi kadimden beru reâyaya mahsus olub dahlü taarruz olunmak icab itmez iken Boğaz kal'eleri neferatından birisi kenisayi mezkûrda bir defa ezan okumak vesilesile neferatı merkume bu kenisade ezan okundu ve içinde namaz kılındı diyerek ehli zimmet reayaya mahsus olan kenisayi mezkûrı zabt birle reayaya virmamek daiyesinde olduklarını kılâı merkume zabıtları deri saadetime gelüb Ağa kapusına ihbar itmeleri ile hususu mezkûrda şer'i şerife müracaat ile muktezayı şeriatı muhammediyye nevehile ise olvehile amel ve hareket olunmak lâzımei zimmeti diyanetden olmakdan naşı keyfiyyet bilfiil Şeyhülislâm ve müftiyyül enam olan mevlâna Esseyid Mehmed Ataulah edamallahü tealâ fezailühu'dan istifta olundukda Diyarı islâmiyyeden bir beldede vakıa vakti fetihden beru ehli zimmet kefere yedinde terk ve ibka olunan kenaisi kadimeden oldığı meşhur ve mütevater olan bir kenisede Zeyidi müslim ezan okusa mücerred ol kenisade ezan okunlağla ol kenise mescid olmuş olur mu. Elcevab Olmaz. Bu suretde müsliminden bir taife mücerred ol kenisede ezan okumağla mescid olmuş deyu İmamül müsliminden izinsiz salâtı idi kenisede edâ eyleseler sahiha olur mu. Elcevab Olmaz. Bu suretde âhâdi nasdan bazıları mücerred kenisei mezbure derununda edâyi salât olundu deyu keferi mahalli mezburda âyinlerini icradan men'e kadir olur mu. Elcevab Olmazlar deyu fetvayı şerife virilmekle cemii ehli islâm üzerine şeriatı muhammediyyeye itaat ve emri ülül emre inkıyad ve mutavaat feraizi islâmiyyeden olmağla şer'i şerife itaat idenler kenisayi mezbureyi zabt daiyesinden feragat birle ber mucibi fetvayı şerife kemakân reaya yedlerinde ibkasına müsaraat ve bu vehile şer'i şerife ve fermanı hümayunuma inkıyad ve mutavaat olunmak fermanım olmagin tenbihen ve te'kiden mahsusan işbu emri şerifim ısdar ve... ile risal olunmuşdur. İmdi müslümanım diyan ve şer'i şerife itaat eyliyenler vusulü emri şerifimde canibi şeriatı garadan virilân fetvayı şerife mucibince kenisayi mezbureyi zabt daiyesinden keffi yed birle kemakân reayay yedlerinde terk ve ibka olunmasına ihtimam ve dikkat ve şer'i şerife ve emri âlişanıma muhayir vaz'u hareketden gayetülgaye tehaşi ve mücanebet ve keyfiyyet deri saadetime ilâm olunmak babında. Fi evasıtı z 1222.

İstanbul'da amele yevmiyelerine dair.

Dülger ve sıvacı ve nakkaş ve hamamcı ve divarcı ve rencber

ve sair ebniyeye müteallik amelenin gündelikleri bir vakitden beru haddi itidali tecavüz eylediğinden naşi İstanbul kadısı sabık zamanında Şehir emini Efendi ve Mimar ağa marifetleriyle bu defa takdim kılınan defter mucibince amele yevmiyeleri her sınıfın tahammüllerine göre ba fermanı âli tertib ve tanzim ve sicilli mahfuza sebt ve terkıym olunmuş ise de olvakitden beru ardı aranmadığından haddi itidali ez'afı muzaaf tecavüz itmekle refi ve vazî ibadullah ebniye tamir ve inşasına kudretyab olamadıkları tahkik olunduğına binaen zikrolunan amele gündelikleri senei sabıkada virilân nizam ve mikdarı tecavüz eylememek üzre tenbîh ve te'kid ve sureti nizamı teahhütleri ilâm olunmak babında İstanbul Kadısı Efendi Hazretleriyle saadetlû Şehir emini Efendiye ve Mimar Ağaya hitaben bu defa bâlâsı sahhı âli ile müveşşah beyaz üzerine sâdır olan fermanı âliye imtisalen malûmül esami neccar kalfaları ve Ser nakkaşan ve esnafı saire kethüdaları ve ustaları meclisi şer'i şerife ihzar birle muvacehelerinde fethü kıraat ve bu husus fimabaad daima taharri ve tecessüs olunmakda olub hilâfı emri âli harekete cesaret ideri bulunur ise te'dib ve cezaları tertib olunmak emrinde kat'a tecvizi tesamüh ve ihmal olunmıyacağı cümlesine tefhim ve işaa olundukda her birleri serfûru berdei zem'ni itaat ve her sınıfın hal ve tahammülüne göre defteri mezkûrda vaz'u tayin olunmuş olan yevmiyelere raziler olub fimabaad ziyade mutalebe itmamek ve hilâfı emri âli harekete cesaretden ictinab ve mübaadet eylemek üzre teaddüde mübaderet eyledikleri tescil olunub lâkin marûzzikir amele yevmiyeleri esnafı saire yevmiyeleri birbirine merbut olmağla teahhüdleri üzre virilân nizam ârızaî halelden masun olmasına dikkat ve ihtimam olunarak hilâfı rıza hareketleri tahkiryk olundukda derakab te'dib ve ahare ibret kılınmak bu nizamın bakasına ve yevmiyeleri esnafı sairenin sühulet ile hüsnü nizam ve rabıtasına bais olacağı aşikâr olduğundan maada bu esnada reaya taifesinden mütemevvil ve zikudret olanlar Boğaziçinde ve bahusus Yeniköy başında ve mahali sairede hâli mahalleri birer takrib temlik ile âli ve müzeyyen yalılar ve konaklar ihdasına mübaderet ve birbirlerine nisbet ile ameleyi itma' ve gali yevmiyeler ile binalarına celbü hasr eylediklerine binaen Asitanei aliyyede mevcud olan neccar ve sair amele ancak o makule ebniyeye vefa itmekle sair ibadullahın menzilleri ve bu kadar vakıf binalar yapılmakdan kalmasına bâdi ve bundan böyle kelevvel bu husus terk olunub ruhsat virildiği halde refte refte yevmiyeler kesbi tezayüd ve terakki idüb bir kimesnenin bina inşasına tahammül ve iktidarı olmayacağı emri celi olmağla o makule hadlerinden ziyade bina inşa ve ihdasına mücaseret idenlerin ebniyeleri memnuıyyeti

sabıkaları üzre men olunmak ve haddi lüzumu kadar binaya şüru idecek olan milleti selâseden ehli zimmet reayanın kendüleri ve kalfaları Mimar Ağa tarafına ifade ve anlar dahi ledettahkiyk banî ve bennanın hal ve tahammülüne göre izin ve ruhsat virmek ve binaya mübaşeret idüb me'zun olduğu mıkıldardan ziyadeye mücaseret ve bilâ izin binaya mübaderet ideri olur ise banî ve benna te'dib ve binası hedm olunmak ve Boğaz içi zabitanı ber mutad avaidatı alub umuru binaya müdahale eylemamek ve kalfalar yevmiyelerini götürü pazar iderek ebniye bina itmamek ve bu hususa memur olanlar ihmal ve tesamüh ve irtikâb ve tamaa mebnî hilâfı nizam izin ve ruhsata mütecasir olurlar ise badettaharri tahzir ve tenkil olunmak bu nizamın düsturülamel tutulmasına medarı küllî olacağı zâhir olmağla kaleme kaydü sebt olunacak defteri nizamın zeyline ber vechi balâ nizamı mezkûr dahi kayd olunub te'yiden linnizam Bilâdı Selâse kadıları ve Bostancı başıya hitaben başka başka fermanı âli ısdarı re'ye menut idüğünü bilfiil İstanbul kadısı mumaileyh Mehmed Arif Bey Efendi Hazretleri ba takrir ifade ve sicilden ihrac ve tanzim olunan bir kıt'a müfredat defterini takdim eylediklerine binaen dülger ve sıvacı ve nakkaş ve divarcı ve rencber ve sair ebniyeye müteallik amelenin gündelikleri senei sabıkda virilân nizam ve mıkdarı tecavüz eylemamek üzre tenbihi şamil İstanbul Kadısı Efendi mumaileyhe ve Şehir emini Efendiye ve Mimar Ağa'ya hitaben beyaz üzerine sadır olan fermanı âli mucibince amelei merkume huzuru şer'a ihzar olunmuş ve ber mentuku fermanı âli yevmiyeleri senei sabıkda virilân nizamı tecavüz etmameğe kalfalarile sair ebniyeye müteallik esnafın ket-hüda ustaları teahhüdlenmiş olduğunu mumaileyh İstanbul Kadısı Efendi işbu takririnde inha ve tahsis olunmuş olan yevmiyelerinin mıkdarını mübeyyin sicilden muhrec bir kıt'a defterini dahi takdim ve isra idüb ebniye ve amele zımnında bazı nizamın ilâvesi gündelik nizamının istikrarına bais olacağını beyan etmiş olduğundan nizamı mezkûrenin düsturülamel tutularak aleddevam icrası hususuna iradei seniyye teallük etmekden naşı olbabda lâzım gelân tenbihat ve vesayayı şamil İstanbul Kadısı Efendii mumaileyh ile Galata ve Ey-yub ve Üsküdar Kadıları Efendilere ve Şehir emini Efendi ve Mimar Ağa ile saadetlû Kapudan Paşa Hazretlerine ve Yeniçeri Ağası ve Bostancı başı Ağaya ve Rum ve Ermeni Patriklerine ve Haham başıya hitaben beyaz üzerine başka başka fermanı âli sudur ve sureti fermanı âli Mektubî Efendi ceridesine dahi kayd itdirilmiş olmağla nizamı mezkûr ilâ maşaallâhü taalâ düsturülamel tutulmak üzre işbu takrir ve defter biibaretiha Divanı Hümayun kalemine kayıd olunub Başmuhasebeye dahi ilmühaberi virilmek babında takriri

mezkûr balâsına sâdır olan fermanı âlî mucibince takriri mezkûr ile takdim olunan defter biibaretiha Divanı Hümayun kalemine kayıd olunmuş olmağla Başmuhasebe kalemine dahi işbu ilmühaber ile defteri mezkûrun bir kıt'a musahhah sureti ita olundu. Fi 24 z 1229.

Sabıkan İstanbul Kadısı Yahya Efendi zade Esseyyid Mehmed Esad Efendi daîleri zamanında bafermanı âlî marifeti şer' ve Şehir emini izzetlû Efendi bendeleri ve Mimarı hassa Ağa kulları marifetlerile ebniye amelesine tayin olunan yevmiyelerin sicilli mahfuzda mukayyed olan defteridir ki zikrû beyan olunub bu defa dahi amelei ebniyenin mikdarlarına kanaat birle ziyade mutalebe itmameğe teahhüd eyledikleri mikdarın defteridir ki zikrolunur.

Neccar kalfası Yevmiye 1 120	Kârhanecisi Yevmiye 1 110	Üstad silici Yevmiye 1 110	Âlâ neccar Yevmiye 1 100	Vasat neccar Yevmiye 1 90
Bayağı neccar Yevmiye 1 80	Üstad marangoz Yevmiye 1 90	Neccar şakirdi Yevmiye 1 55	Sıvacı işçi başısı Yevmiye 1 115	
Üstad kalemkâr sıvacı Yevmiye 1 110	Bayağı kalemkâr sıvacı Yevmiye 1 100	Âlâ sadekâr sıvacı Yevmiye 1 95		
Bayağı sadekâr sıvacı Yevmiye 1 80	Sıvacı şakirdi Yevmiye 1 55	Ser nakkaşan Yevmiye 1 115	Üstad kalemkâr nakkaş Yevmiye 1 110	
Bayağı kalemkâr nakkaş Yevmiye 1 95	Sade kâr nakkaş Yevmiye 1 80	Nakkaş şakirdi Yevmiye 1 55	Üstad camcı Yevmiye 1 90	
Camcı şakirdi Yevmiye 1 55	Üstad suyolcu Yevmiye 1 90	Löküncü Yevmiye 1 60	Suyolcu şakirdi Yevmiye 1 50	

Taşçı kârhanecisi	Üstad taşçı	Vasat taşçı	Taşçı şakirdi
Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye
1	1	1	1
100	90	80	50

Bıçkıcı	Hamamcı kârhanecisi	Üstad hamamcı	Hamamcı şakirdi
Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye
1	1	1	1
70	95	85	50

Kurşuncu ustası	Âlâ oymacı	Vasat oymacı	Oymacı şakirdi
Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye
1	1	1	1
90	100	90	50

Doğramacı ve kafesci ve sandukcu ve koğacı	Divarcı kalfası
Yevmiye	Yevmiye
1	1
90	90

Üstad divarcı	Vasat divarcı	Teknekeşan	Lâğımıcı işçi başısı
Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye
1	1	1	1
80	70	35	85

Lâğımıcı ustası	Kaldırımcı	Kaldırım tecdidi	Hamal başı
Yevmiye	Yevmiye	Zira'	Yevmiye
1	1	1	1
70	70	4	55

Hammalı bina	Irgad başı	Harccı	Irgadan	Küfeci	Tekneci	Sade
Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Yevmiye	Tuğla döğici
1	1	1	1	1	1	Kil
50	55	45	40	35		1
						4

Toloz döğici	Keten kıyıcı
Kil	Kıyye
1	1
3	1

Bin yüz yirmi sekiz senesi recebülferdin on yedinci günü tarihile kadîi mumailayhin takdim eylediği yevmiyei amele defteridir ki sicilli mahfuzdan biaynihi ihrac olundu. Fi 20 zilhicce 1229.

18

İstanbulda meskûkâtın rayicine dair.

Anadolu'nun sağkolu yemin ve yesarile nihayetine varınca vaki Vüzerayi izam iclâlühüme ve Mirimîranı kiram dame ikbalühüme ve mevalii feham ve kuzat ve nüvvaba ve mütesellimîn ve voyvodagân ve sair zabitan ve vücuhu memleket ve bilcümle iş erleri zide kad-rühüme.

Sikkei hasenei şahanem ve düveli saire sikkelerile meskûk ecnası altun nûkudun bundan akdem fiatı haddi lâıyıkına iblâğ olunarak Fındık altunı on buçuk ve İstanbul Zeri mahbubu sekiz ve Mısır altunı yedi guruş ve Fındık rubiyyesi yüz on paraya ve Cezayir ve Tunus altunları on buçuk ve yaldız altunı on üç ve Macar altunı iki buçuk ve Kiremis altunı on iki guruş on paraya ve sekizi bir yerde İspanya altunı doksan üç ve rıyalın avarız cinsinden maadası beş guruş otuz paraya ve avarız beşer buçuk guruşa rayic olub fiatı mezkûreden bir akçe ziyadeye altun virilmamesi hususu için aralık aralık evamiri aliyyei mülûkânem ısdar ve tisyarile taraf taraf tenbih ve te'kid olunmakda ise de bir müddetden beru esnaf ve sair muhtekir makuleleri zikrolunan ecnası altun ve nûkudu başı ile alub virmeği kendülere pişekâr idinerek bir taraftan zam ile ahzü tadan hâli olmadıkları ecilden marüzzikir ecnası altun ve nûkudun fiatı fii sabıkının zıfı mertebelerine varmış ve bu suret muamelâtı nasın fesadını ve umuru mühimmenin tatilile kâffeı ibadullahın duçarı envayı mazarrat olmalarını müstelzim olub bu maddenin etrafı bir çaresine bakılmaz ise bundan sonra bir vechile ardı alınmıyarak külliyyen nizamdan çıkub envayı mahaziri müstevcib olacağı zâhir ve yine fiatı sabıkai mukarreresile cari olması emrine her nekadar ikdam ve dikkat ve mütenebbih olmyanlar haklarında icrayı ukubet olursa halk bu denlû zarara mütehammil olmyarak ellerinde bulunanı sürmek için dürlü dürlü hile ve hud'a olacağı bedihi ve bâhir olmakdan naşı fesad merkumun külliyyen ardı alınmak için ecnası nûkudu mezkûrenin fiatı sabıkasına münasibi mıkdarı zam olunarak fi mabaad tahsis kılınan fiatdan bir akçe ziyadeye her kim alur ve yahud virir ise ele geçdiği anda bilâ amanin cezasını tertib ile vikayeî nizamı itina olunmak üzere bundan böyle Fındık altunı on bir guruşa ve İstanbul Zeri mahbubu kemafissabık sekiz guruşa ve Mısır al-

tunı yedi guruşa ve Fındık Rubiyyesi yüz on paraya ve tamülvezin olmak şartile Tunus ve Cezayir altunları on iki guruşa ve yaldız altunı on beş guruş on paraya ve sekizi bir yerde İspanya altunı yüz dört guruşa ve Riyalın avarız cinsinden maada üç nevi altı buçuk ve avarızı altı guruşa rayic olub bir akçe ziyadeye alınub virilmesina dikkat ve Skarin tâbir oulnur altun bilkülliye revacdan men olunarak vikayeî nizama ilzam ve mübaderet kılınmak babında tanzimi menu tu iradei seniyye idüğünü ricali devleti aliyyemden hâlâ Darbhaneî âmirem Nazır Hayrullah dame mecdühu ba takrir ifade idüb olbabda hattı hümayunu şevketmakrunum şerefrizi sudur olmağla vechi meşruh üzre amel ve harekete ihtimam ve dikat olunmak fermanım olmagin tenbihen ve ihtimamen işbu emri celilülkadirim ısdar ve... ile tisyar olunmuşdur. İmdi balâda beyan olundığı vechile İsatnbul Zîri mahubub kemafissabık sekiz ve Mısır altunı yedi guruşa ve Fındık Rubiyyesi yüz on paraya alınub virilmek ve bunların fiatı sabıkasına halel gelmamek üzre fakat Fındık altunı on bir ve tamülvezin olmak şartile Tunus ve Cezayir altunları on iki guruşa ve Yaldız altunı on beş guruş on paraya ve Macar altunı on beş guruşa ve Kıremis altunı on dört guruş otuz paraya ve sekizi bir yerde İspanya altunı yüz dört guruşa ve Riyalın avarız cinsinden maada üç nevi altı buçuk guruşa ve avarız altı guruşa rayic olub bir akçe ziyadeye alınub virilmemesi ve Skarin tâbir olunan altun külliye revacdan men olunması hususuna kemalile ihtimam ve dikat ve bundan sonra cesaret iden ve ruhsat viren her kim olur ise olsun icrayı te'diblerinde dakıyka fevt olunmıyacağını cümleye ilân ve işaa iderek nizamı mezkûrun devam ve istikrarile tetarruku halelden vika yesi esbabının istihsal ve istikmaline sarfı reviiyet eylemeniz kat'î matlûbu mülûkânem idüğü bundan sonra hilâfı hareket vukua gelür ise memurların dahi kusur ve rehavet ve belki iraeî ruhsatlarına haml kılınacağı siz ki vüzerayı müşar ve mirimîran ve emvali ve kuzat ve nüvvab ve şair mumailayhim siz malûmunuz oldukda bervechi muharrer amel ve hareket ve nizamı mezkûrun devam ve istikrarile vakten minelevkat mugayiri vaz'u hâlet vukua gelmamesi emrine bilittifak ihtimam ve dikkat ve hilâfından begayet tevakkı ve mübaadet eylemeniz babında. Fi evasıtı b 1235.

Ermeniler hakkında yapılan tedbirlere dair.

Ermeni Patriki... hutimet avakıbühu bilhayıra hüküm ki

Saltanatı seniyyei daimiyyülkararımın cizye güzâr Ermeni rea-

yasından bazıları kadim âyinlerine ve usulü raiyyetin hilâfı evzaa ictisar etmekde ve bu makulelerin aralık aralık men'leri esbabına teşebbüs olunmuş ise de kesreti meşagilden naşi lâyıkiyle ikdam ve te-kayyüd olunmadığına mebni gerek Âsitanei aliiyyemde ve gerek memaliki mahruşemîn sair mahallerinde bu tavırda olanlar tekessür eylemekde olduklarından bundan böyle dahi bu babda iğmaz olunmak lâzım gelse şirazei nizamı raiyyet külliyyen halelpezir olacağı zâhir ve tahkiyk olundığına göre bu makule uygunsuzluğa cesaret idenlerin ekseri bir müddetden beru deri saadetimde sarraflık ve esnaflık ve ticaret suretile temekkün etmiş olan Ankara'lı Ermeni reayası olduğu bedihi ve bâhir olduğına binaen mücerred nizamı hâli raiyyeti istihsal zımnında deri saadetimde bulunan o misillû Ermeni reayası fimabaad Âsitanei saadetime ayak basmamak üzere ayal ve evlâd-larile takım takım vilâyetlerine tard ve def' kılınmış ve sair memleketli ve şehri takımının dahi içlerinde eski hallerinden rücu etmiyen ve bu tarafda kalması muzır olanlar taşralarda birer münasib mahalde ve bu maddenin asıl menşe' ve bâdisi olan bir takım müfsid papas takımından deri saadetimde bulunanlar dahi Akdeniz tarafına ve Ermeni milleti nisa taifesinden bir takım sadedil olanlarını dahi idlâle çalışmakda olan Marebet tâbir olunur avretlerden dahi taşralı olanlar memleketlerine ve şehirleri dahi Bandırma ve Mihaliç'a def' olunmaları ve sair esnaf taifesinden eski hallerinden rücu ile millete kabul olunacakların dahi fimabaad Beğoğlu ve Galata ve Boğaz-ıçının münasebetsiz mahallerinde ikamet eylemeleri caiz olmadığından ol semtlerde hanesi olanlar kaldırılıb Âsitanei saadetimde Kumkapu ve Samatya ve Hasköy misillû Ermeni reayası mahallâtına nakil ve iskân itdirilmesi ve taşralarda bazı memleketlerde olan o misillû müfsid papaslar dahi mahallerinde evamiri şerifemle nasbolunmuş bulunan Ermeni merhasaları marifetlerle bittaharri buldırılıb semt ve münasib olan iskelelere gönderilerek keزالik Akdeniz tarafına def' olunması hususlarına iradei seniyyem teallûk iderek iktizaları mukaddem ve muahhar tarafına buyuruldılar ısdarile tenbih olunmuş ve taşralardaki müfsid papaslar hususu bilfiil Sadriâzamı sultude şiyem ve vekili mutlakı kaviyyülhimem canibinden vülât ve mutasarrıfîne tahrir ve iş'ar kılınmış ise de ber vafkı matlûb ve aleddevam tenfiz ve icralarına gereği gibi dikkat ve ihtimam olunması lâzimedden ve ezcümle zikrolunan müfsid papas takımından bazıları tebdili heyet ve tagyiri kıyafet ile ihtifa etmeleri ihtimaline mebni o makuleler gereği gibi taharri olunarak zâhire ihrac ve tard ve defilerine itina ve dikkat olunmak üzere Patrikhane tarafından dahi Karabaş tayinile memaliki mahruşede bulunan bilcümle Ermeni papas-

ların hal ve keyfiyetlerini gereği gibi taharri ve tecessüs itdirterek yedlerinde tarafımdan memhur sened bulunmayan müfsid papaslar mahallerinde bulunan merhasalar marifetile oldukları mahallin hâkim ve zabitanı tarafına haber virilerek derhal onların marifetleriyle ahiz ve Bahrisefid tarafına tard ve def olunmak üzere sevahilde karib olan iskelelere gönderilmesi hususuna gereği gibi dikkat olunması iradei seniyyei mülûkânem muktezasından olmak mülâbesesile sen dahi ana göre hareket ve bu makule müfsidleri günc ve ihfa ve tesahhub ve himayeye mütecasir olanlar ibreten lissarirîn tertibi ceza kılınacaklarını milletinden lâzım gelânlere etrafıle ifade ve tefhim birle badelyevm milleti mersumenin bu makule müfsidleri gereği gibi tasfiye ve tathir ile bir dahi mugayiri şurutu raiyyet milleti mersume derununda edna derece uygunsuz hareket ve mugayiri usulü raiyyet ve münafii âyini millet halât vukua gelmamesi ve bu vesile ile ırz ve edebile meşgul olan reayayı saltanatı seniyyeme dahi bir gûna teaddi ve rencide olunmaması hususuna sarfı vüs'ü kudret ve hilâfı vaz'a iraei ruhsatla mes'ul ve muateb olmakdan begayet tehaşi ve mücanebet eylemen fermanım olmagin sahife pirayi sudur olan hattı hümayunu şevketmakrunu padişahanem mucibince tenbihen ve ihtimamen mahsusan işbu emri celilülkadrım ısdar ve balâsı hattı şerifi şevketredifi şahanemle tevşihan yedine ita olunmuştur. İmdi işbu emri şerifimi Patrikhanere hıfız ve mazmunu münifi bundan böyle ilâ maşaallahürrahman düsturülamel tutulmak üzere birer kıt'a sureti dahi memaliki mahrusemde Ermeni reayası ve merhasaları bulunan mahallere irsal ve tisyar ve keyfiyyet etrafıle tarafından tahrir ve iş'ar olunarak her bir mahalde harf beharf tenfiz ve icrası ve balâda beyan olunan müfsid papas makulelerinin külliyyen milleti mersume derunundan tard ve defilerile fimabaad tavrı raiyyetden haric bir gûna uygunsuzluk vukua gelmamesi esbabının istihsal ve istikmaline vüfur itina ve dikkat ve badelyevm o makule müfsidleri bir mahalde istishaba cesaret iden her kim olur ise beherhâl hakkında lâzım gelân te'dibatı şedide bilâ imhal icra kılınmak içün keyfiyyet: ifade ve iş'ara mübaderet ve sendahi şu hususa kemalile ikdam ve dikkat ve fesadda medhali olmıyanlara sui zan ile gadri mucib hareketden mücanebet ve işbu tenbihatı padişahanemin icrası hususunda bir gûne müsamaha sureti hakkında mucibi vehamet ve müstevcibi te'dib ve nedamet olacağını muhakkak bilüb ana göre amel ve hareket ve hilâfından gayetülgaye tehaşi ve mübaadet eylemen habında. Fi evahiri ş 1243.

(İşbu emri âlişanımda münderic olan hususat harf beharf icra olunub ilâ maşaallahü tealâ mer'i ve düsturülamel tutularak hilâfı-

na hareket bir zamanda tecviz olunmıya. Şöyle ki bu husus mücerred aşayişi hâli raiyyet ve intizamı milk ve millet iradei hayriyyesile teşebbüs ve ikdam olunmuş bir maddei mühimme olmağla mugayiri hareket mahzı hıyanet olacağı zâhir ve âşikâr olduğundan o makuleler hakkında eşeddi ukubet ile muamele olunacağı cümleye beyan ve ilân olunub ana göre işbu fermanı vacibülimtisalî şahanemin mugayiri edna hareket bir zamanda vukua gelmamesine ve mezamîni munifesinin harf beharf infaz ve icrasına bilittifak tekayyüdü tam ve sa'yi malâkefâm oluna deyu emri şerifil unvanına mübarek hattı hümayunu şevketmakrunu cenabı padişahî keşide buyurulmuşdur).

20

Hasköy'de Yahudi mezarlığına yirmi dönüm arazi ilâvesine dair.

Galata Kadısına ve Evkafı hümayunum müfettişi zidet fazailü-hümaya hüküm ki.

Tahtı âli bahtı Osmanî üzere cülûsu hümayunu meymenet makrunu şahanem vaki olub umumen tecdidi evamiri aliyye fermanım olduğına binaen Sultan Bayezidi Veli Han tabe serahü evkafı şerifesi müstegallâtından olub Havassı refia kazasına muzafe kasabai Hasköy'de vaki Karayi cemaatinin meşatlıklarına (1) hâlel gelmek üzere vakfı müşarünileyh arazisinden meşatlıkı mezkûr civarında kimesnenin tasarrufunda olmiyan arazi hâliyyeden yirmi dönüm mikdarı mahal tahsis ve ilâvesi hususunu mersumlar mukaddema istida ve niyaz itmiş ve olbabda müteallik olan iradei seniyyeye mebni marüzzikir yirmi dönüm mikdarı mahal bittaharir cemaati mersume ye tahsis kılıldığı bilisklâl asakiri muntazamai padişahanem seras-keri düstur vezirim Halil Rifat Paşa iclâlûhu Tophanei âmirem müşirlüğü evanında ifade ve inba eylemiş ve ber vechi muharrer bu defa kendülere tahsis ve ihsanı hümayun olan arazi mezkûre emsaline kıyasen vakfı müşarünileyhden iktiza iden senedinin itası cemaati mersume tarafından arzuhal takdimile istirham ve istida kılınmış ve Yehud taifesinin keزالik vakfı müşarünileyhden kasabai Hasköy civarında Karaağac sarayı fevkinde vaki Yahud milletinin lâşelerini ilka için vakfı mezkûra senevî iki bin sekiz yüz altmış akça bedeli

(1) Bu meşatlık Yahudilere fi 6 1 990 da tahsis olunmuştu. Hududu: «Hasköy'de vaki müteveffa Piri Paşa bağçesi üzerinden varan tarıykı ammin altı yanından Karlık harmanından Yorgi bağına andan Mustafa Ağa bağçesi görüldüğü derede olan tarıykı âmma andan garb tarafında olan hendeğe andan ileruye müntehi olan arsayi hâliyye.»

öşür mukataa canibi vakfı şerife ve malûmül mikdar muaccele ve müeccele ile bir mikdar arazi icar ve milleti mezkûre tarafına bir kıt'a mütevellî temessükü ita olunması taifei mersume tarafından mukaddema istida olunmuş ve olvehile vakfı müşarünileyhden bir mikdar arazii hâliyye ifraz ve bittahrir arazii kadîelerine ilâve ile ber mucibi fetvayı şerife icareteyn ile icar ve teslim ve tarafı müşarünileyhden mümza ve mahtum mütevellî temessükü ita ve canibi vakfı müşarünileyhe ilmü haberi virilmesi müfettiş tarafından ilâm olunarak olbabda bin iki yüz yirmi dokuz senesi zilkadesinde emri şerîf sâdır olduğu kuyuddan müsteban olmuş ve evvel emirde tahsis kılınan mahalli merkumu cemaati mersume bundan böyle tecavüz etmamek için bilmuayene keşfü tahrir için tarafı müşarünileyhden memur Humbara hanei âmirem miralayı Sadık ile canibi teftişden mürsel kâtib Esseyid Mehmed Emin arazii mezkûre üzerine varub vakfı müşarünileyhin mütevellisi tarafından mürsel cabii vakıf Esseyid Hüseyin Galib bin Esseyid hafız Mehmed ve cemaati mersumeden mazbutül esami eşhas hazır oldukları halde vakfı müşarünileyh arazisinden olub cemaati mersumenin maşatlıklarına ilâve olan arazii hâliyyenin bir tarafı zikrolunan cemaati mersumenin kadim maşatlığı ve bir tarafı Karlık deresi fevkında Piripaşa'ya giden tarik ile ittisalinde kâin kasrı cedidi hümayunuma giden trayık ve bir tarafı Kırk ağac deresi fevkında küfeği taşdan kadim vaz' olunmuş alâmetden Yahud milletinin kadim maşatlığına ilâve olunmuş arazii hâliyyeye müceddeden vaz' olunan alâyim taşlarından Yehud milletinin kadim maşatlıklarına müntehi tarafı rabii ittisalinde Ermeni mahallesinden mürur iden trayık ile mahdud bu defa birruhsa on iki aded vaz'olunan alâyim taşlarıki muhavvatı tahminen yirmi dönüm mikdarı arazii hâliyyei tahrir ve kimesne uhdesinde olmadığını kâtibi merkum tahkıyk ve inha eylediklerini ve Yahud taifesine arazii vakfı müşarünileyhden mukaddema muaccele ve senevî mukataa tahririle malûmül mikdar arazi icar ve tefviz olunmak üzere ber vechi muharrer virilân emri âli emsalinden bulunmuş ve emsaline tatbikan arazii mahdudei mezkûre canibi vakfı müşarünileyhden cemaati mersumeye tahsis ve tefviz olunub sened olmak üzere cemaati mesfure yedlerine bir kıt'a mütevellî temessükü itasıçün ilmü haberi ve cemaati mesfure yedlerin emri âli itası menutku rey idüğü Galata Kadısına ve Evkaf müfettişi Sadık tarafından ilâm olunarak mucibince ilmü haberi ita kılınmış olmağla vechi meşruh üzere amel ve hareket olunmak babında iki yüz elli bir senesi evasıtı zilhiccesinde sâdır olan emri şerifimin tecdidini cemaati mesfure bu defa ba arzuhal istida etmelerile Divanı Hümayunumda mahfuz kuyudu ahkâm tettebbü itdi.

rildikde ber vechi muharrer tarihi merkumda emri âli virildiği mas-tür ve mukayyed bulunmagin mukaddema sâdır olan emri âli mucibince amel olunmak fermanım olmagin imdi keyfiyyet malûmunuz oldukda ber vechi muharrer sâdır olan emri âli mucibince hududu mezkûre tecavüz olunmadığı halde arazii mezkûreye bivecih müdahale ve rencide olunmamasına dikkât olunmak babında. Fi evaili n 1255. (Mühimme defteri, No. 253, s 152).

Museviler Fi L 990 tarihinde mezkûr mezarlığın tahsis olunduğuna dair Divanı Hümayun'dan yazılan hüküm.

Eyup kadısına hüküm ki Bundan akdem Yahudi tayifesinin mürdelerin defni için bir münasib mahal görülmek için Merhum Sultan Bayezit evkafı toprağından Hasköy'de vaki müteveffa Piri Paşa bağçesi üzerinden varan taryıkı ammin altı yanından Karlık harmanından Yorgi bağına andan Mustafa Ağa bağçesi görüldüğü dereede olan taryıkı amma andan garp tarafında olan hendeğe andan ileruye münteha olan arsayi haliyeye mübaşir olan çavuşlar ve evkafı mezbur mütevellisi ve Yehudilerin vekilleri ve ihtiyarları ile makberenin tayinin ilâm eyledüğün ecilden tayifei mezburenin mürdelerin minbaad zikrolunan hudud ile mahdud olan mahalde defin olunmak emir idüb buyurdum ki vusul buldukda fermanı şerifim üzre vaki olan mürdelerin vaki olan mahalde defin etdirüb hilâfı emri şerif defin etdirmiyüb fermanı şerifimin icrasında ihtimam eyliyesin Fi G l 990 [1]

21

Ermenilerin katolik olması meselesine dair.

Mülhakatile Mısır ve Şamı Şerif valisi Vezirim Mehmet Ali Paşa iclâlühuya ve Şamı Şerif mollasına ve Şamı Şerif eyaletinde vaki kazaların kuzat ve nüvabına hüküm ki

Dersaadetimde bulunan Katolik ve Ermeni milletlerinin beyinlerinde mukaddema vukubulan münazaaya mebni fimabaad Katolikden Ermeniye ve Ermeniden Katoliğe iltihak idenler tarafından zinhar kabul olunmamak üzre bu babda sünuh iden iradei seniyyem mucibince sâdır olan fermanı âlişanımın muktezası bu tarafda icra olunmakda ise de mugayiri nizam Şamı Şerif ve kazâ ve kurasında mütemekkin Ermeniden Katoliğe ve Katolikden Ermeniye iltihak itmekde olduklarından bahisle emri âlişanımın havalii merkumede da-

[1] Hicri Onuncu asırda, bu hükümden başka, Kasımpaşa haricinde Yahudilerin ölü gömmeleri men edilen mezarlıktaki taşların çalınmamasına dair Fi 22 Rebiü'evvel 991, ve gene bu meseleye dair fi 19 za 992 ve Fi 10 muharrem 995 tarihleriyle Kaptan Paşaya ve Galata Kadısına ayrıca hükümler yazılmıştır.

hi icra kılınması babında emri şerifim sudurunu İstanbul ve tevabii Ermeni Patriki İstapan nam rahib süddei saadetime memhur arzuhal takdimile istida itmekden naşı Divanı Hümayunumda mahfuz kuyuda müracaat ve muktezası sual olundukda Ermeni milleti içlerinde bazı te'dibi lâzım gelenlerin terbiyeleri murad olundukca Katolik milletine ittiba ile icrayı terbiyeleri müteassir ve bu keyfiyyet tahriri nüfus maddesine dahi hâlel vireceği zâhir olduğundan fimabaad iki millet beyninde o makule uygunsuzluk vukua gelmamek üzere bir tahtı rabıtai kaviye idhali hususu Ermeni Patriki tarafından başka ve bu makule Ermeni milletinden kabulü samimî ile Katolik milleti ne rücû idenlere red muamelesi gösterilmesi mugayiri âyîn olduğu misillû Katolik takımından dahi Ermeni milletine tebaiyyet idenlere bir şey dinilmiye Katolik Patriki sabık tarafından başka arzuhal takdimile istida kılınmış ise de iki millet cümleten reayayı devleti aliyemden olarak mukaddema başkaca Patrik nasbı Patrikleri beyninde olan mugayereti mezheb iktizasından neş'et etmiş ve maamafih Ermeni milleti içinde bu makule uygunsuz olanların Katolik milletine tebaiyyet eylemeleri hususuna mesağ gösterildiği surette milletce usul ve rabıtalara hâlel geleceğinden başkaca devleti aliyyemin nizamâtı mülkiyyesinden olan tahriri nüfus maddei hayriyesinin ihtilâlini mucib ve daima iki millet beyninde imtidadı münazeayını müstelzim ve müstevcib idüğü âşikâr olduğına mebnî nizamı mezkûr iktizası üzere iki milletin bulundukları hey'ti haliyyeleri üzere ibka olunub badezîn iki taraftan o makule yekdiğere ittiba idecek olanlar zinhar tarafeyinden kabul olunmıyub men olunmaları zımnında milleteyn Patriklerine müekkîd ve müşeddîd tenbih olunması hususuna müteallik olan iradei katıai padişahanem mucibince Ermeni ve Katolik Patriklerine hitaben ikiyüz elli senesi zilhiccesinde başka başka fermanlar sâdır olduğu mukayyed olarak işbu iradei Katıai şahanemin Ankara ve Kangırı tarafında dahi icrası babında emri şerifim şerefriş olmuş olduğu kuyuddan müsteban olmağla bu suretde emsali misillû sana hitaben emri şerifim suduru iktiza eylediği tahrir olunmağla vechi meşruh üzere amel ve hareket olunmak fermanım olmagin mahsusan işbu emri şerifim isdar olunmuştur. İmdi ber vechi muharrer Şam eyleti dahilinde kâin kazâlarda mütemekkin Ermeni ve Katolik milletleri tarihi mezburda bulundukları hey'eti haliyyeleri üzere ibka olunarak fimabaad bu iki milletden hafî ve celî yekdiğere ittiba ideri bulunur ise zinhar tarafeynden kabul olunmıyub men ve def'i esbabının istihsaline kemali itina ve dikkat olunmak iradei seniyyei mülûkânem muktezasından idüğü siz ki veziri

müşar ve mevlâna ve sair mumaileyhim siz malûmunuz oldukda işbu emri şerifimi sicilli mahfuza kayd ile bu hususa daimen ve müstemirren itina ve nezaret ve hilâfından hazer ve mücanebet eylemeniz babında Fi evahiri s 1255.

22

İkinci Mahmud'un öldüğüne ve Abdül Mecid'in cülûs ettiğine dair vilâyetlere yazılan hüküm.

Mülhakatile Redifi measurei eyaleti Konya müşiri Vezirim El-hac Ali Paşa iclâlühuya ve müşiri müşarünileyhin zîri idaresinde kâ-in elviyede vaki kazâların kuzat ve nüvvabına ve mütesellimîn ve voyvadeğân zide mecdühüme ve âyân ve sair zabitan ve bilcümle iş erlerine hüküm ki

Cenabı Hak celle ve alânın iradeti aliyyei ezeliyyesile işbu bin ikiyüz elli beş senesi şehri rebiulahirının on dokuzuncu isneyin günü peğeri ekremim cennetmekân firdevsâsiyaân Sultan Mahmud Han aleyhürrahmetü velgufran ارحى او رلك nidasına lebbeykzeni icabet olarak gülşensarayı bekaya rihlet ve darülhuldü ukbaya intikal ve azimet idüb ittifakı ârâyi vükelâ ve vüzerayı izam ve icmaı ulemayı â'lâm ve inkıyadı cümlei havas ve avam ile tahtı âlibahtı osmanî ve erikei saltanatı cihanbanîye cülûsu hümayunu meyamenmakrunu padişahanem vaki olmuş ve kameti valâ nehmeti mülûkânem انا ج لناك خليفة في الارض libası meymenet iltibasile mutarraz ve muanven ve hutve ve sikke namı namı ve ismi samii şehriyaranemle müveşşah ve müzeyyen kılınmış olmagın keyfiyyet her bir kasaba ve kariyye ahâlisine ilân ve işaat ve kâffeı menabiri cevâmî ve mesacidde hutbeyi ismi hümayunu padişahaneme kıraat eylemeleri hususu hutebâ ve sair lâzım gelenlere ifade ve tenbihe müsaraat olunmak için ihbarı cülûsu hümayunumu ve taklidi kazâ ve hükûmeti mutazammın işbu emri celilülkadrım isdar ve... ile tisyar olunmuşdur. İmdi siz ki müşiri müşar ve kuzat ve nüvvab ve sair mumaileyhim siz mazmunu emri âlişanımı sicillâtı mahakime kaydü sebt ve herkese ilân ve işaat birle elviyei merkumede kazâların cevâmî ve mesacidinde eyyamı cum'a ve a'yadda hutbei şerife nam ve elkabı samii padişahaneme kıraat olunmasını taraf taraf tenbihe mübâderet ve Darülhilâfetül aliyyemde olduğu misillû kılâ ve buka'dan toplan atdırılarak devamı ömrü devlet ve kıvamı ferû şevketi mülûkânem ed'iyyei hayriyyesine işgal ve muvazabet ve rızayı meyamen irtizayı şahaneme münafi me-zalim ve teaddiyatdan fukarayı sıyanet eylemeniz babında Fi evahiri z 1255.

öşür mukataa canibi vakfı şerife ve malûmül mikdar muaccel ve müeccele ile bir mikdar arazi icar ve milleti mezkûre tarafına bir kıt'a mütevellî temessükü ita olunması taifei mersume tarafından mukaddema istida olunmuş ve olvechile vakfı müşarünileyhden bir mikdar arazii hâliyye ifraz ve bittahrir arazii kadielerine ilâve ile ber mucibi fetvayı şerife icareteyn ile icar ve teslim ve tarafı müşarünileyhden mümza ve mahtum mütevellî temessükü ita ve canibi vakfı müşarünileyhe ilmü haberi virilmesi müfettiş tarafından ilâm olunarak olbabda bin iki yüz yirmi dokuz senesi zilkadesinde emri şerif sâdır olduğu kuyuddan müsteban olmuş ve evvel emirde tahsis kılınan mahalli merkumu cemaati mersume bundan böyle tecavüz etmamek için bilmuayene keşfü tahrir için tarafı müşarünileyhden memur Humbara hanei âmirem miralayı Sadık ile canibi teftişden mürsel kâtib Esseyid Mehmed Emin arazii mezkûre üzerine varub vakfı müşarünileyhin mütevellisi tarafından mürsel cabii vakıf Esseyid Hüseyin Galib bin Esseyid hafız Mehmed ve cemaati mersumeden mazbutül esami eşhas hazır oldukları halde vakfı müşarünileyh arazisinden olub cemaati mersumenin maşatlıklarına ilâve olan arazii hâliyyenin bir tarafı zikrolunan cemaati mersumenin kadim maşatlığı ve bir tarafı Karlık deresi fevkında Piripaşa'ya giden tarik ile ittisalinde kâin kasrı cedidi hümayunuma giden trayık ve bir tarafı Kırk ağac deresi fevkinde küfeği taşdan kadim vaz' olunmuş alâmetden Yahud milletinin kadim maşatlığına ilâve olunmuş arazii hâliyyeye müceddeden vaz' olunan alâyim taşlarından Yehud milletinin kadim maşatlıklarına müntehi tarafı rabii ittisalinde Ermeni mahallesinden mürur iden trayık ile mahdud bu defa birruhsa on iki aded vaz'olunan alâyim taşlarıki muhavvatı tahminen yirmi dönüm mikdarı arazii hâliyyei tahrir ve kimesne uhdesinde olmadığını kâtibi merkum tahkiyk ve inha eylediklerini ve Yahud taifesine arazii vakfı müşarünileyhden mukaddema muaccele ve senevî mukataa tahririle malûmül mikdar arazi icar ve tefviz olunmak üzere ber vechi muharzer virilân emri âli emsalinden bulunmuş ve emsaline tatbikan arazii mahdudei mezkûre canibi vakfı müşarünileyhden cemaati mersumeye tahsis ve tefviz olunub sened olmak üzere cemaati mesfure yedlerine bir kıt'a mütevellî temessükü itasıçün ilmü haberi ve cemaati mesfure yedlerin emri âli itası menutku rey idüğü Galata Kadısına ve Evkaf müfettişi Sadık tarafından ilâm olunarak mucibince ilmü haberi ita kılınmış olmağla vechi meşruh üzere amel ve hareket olunmak babında iki yüz elli bir senesi evasıtı zilhiccesinde sâdır olan emri şerifimin tecdidini cemaati mesfure bu defa ba arzuhal istida etmelerile Divanı Hümayunumda mahfuz kuyudu ahkâm tettebbü itdi.

rıldıkde ber vechi muharrer tarihi merkumda emri âli virildiği mas-tür ve mukayyed bulunmagin mukaddema sâdır olan emri âli mucibince amel olunmak fermanım olmagin imdi keyfiyyet malûmunuz oldukda ber vechi muharrer sâdır olan emri âli mucibince hududu mezkûre tecavüz olunmadığı halde arazii mezkûreye bivecih müdahale ve rencide olunmamasına dikkat olunmak babında. Fi evaili n 1255. (Mühimme defteri, No. 253, s 152).

Musevîler Fi L 990 tarihinde mezkûr mezarlığın tahsis olunduğuna dair Divanı Hümayun'dan yazılan hüküm.

Eyup kadısına hüküm ki Bundan akdem Yahudi tayifesinin mürdelerin defni için bir münasib mahal görülmek için Merhum Sultan Bayezit evkafı toprağından Hasköy'de vaki müteveffa Piri Paşa bağçesi üzerinden varan taryıkı ammin altı yanından Karlık harmanından Yorgi bağına andan Mustafa Ağa bağçesi görüldüğü derede olan taryıkı amma andan garp tarafında olan hendeğe andan ileruye münteha olan arsayı haliyeye mübaşir olan çavuşlar ve evkafı mezbur mütevellisi ve Yehudilerin vekilleri ve ihtiyarları ile makberenin tayinin ilâm eyledüğün ecilden tayifei mezburenin mürdelerin minbaad zikrolunan hudud ile mahdud olan mahalde defin olunmak emir idüb buyurdum ki vusul buldukda fermanı şerifim üzre vaki olan mürdelerin vaki olan mahalde defin etdirüb hilâfı emri şerif defin etdirmiyüb fermanı şerifimin icrasında ihtimam eyliyesin Fi G l 990 [1]

21

Ermenilerin katolik olması meselesine dair.

Mülhakatile Mısır ve Şamı Şerif valisi Vezirim Mehmet Ali Paşa iclâlühuya ve Şamı Şerif mollasına ve Şamı Şerif eyaletinde vaki kazaların kuzat ve nüvabına hüküm ki

Dersaadetimde bulunan Katolik ve Ermeni milletlerinin beyinlerinde mukaddema vukubulan münazaaya mebni fimabaad Katolikden Ermeniyeye ve Ermeniden Katoliğe iltihak idenler tarafından zinhar kabul olunmamak üzre bu babda sünuh iden iradei seniyyem mucibince sâdır olan fermanı âlişanımın muktezası bu tarafda icra olunmakda ise de mugayiri nizam Şamı Şerif ve kazâ ve kurasında mütemekkin Ermeniden Katoliğe ve Katolikden Ermeniyeye iltihak itmekde olduklarından bahisle emri âlişanımın havalii merkumede da-

[1] Hicri Onuncu asırda, bu hükümden başka, Kasımpaşa haricinde Yahudilerin ölü gömmeleri men edilen mezarlıktaki taşların çalınmamasına dair Fi 22 Rebiülevvel 991, ve gene bu meseleye dair fi 19 za 992 ve Fi 10 muharrem 995 tarihleriyle Kaptan Paşaya ve Galata Kadısına ayrıca hükümler yazılmıştır.

hi icra kılınması babında emri şerifim sudurunu İstanbul ve tevabii Ermeni Patriki İstapan nam rahib süddei saadetime memhur arzuhal takdimile istida itmekden naşi Divanı Hümayununda mahfuz kuyuda müracaat ve muktezası sual olundukda Ermeni milleti içlerinde bazı te'dibi lâzım gelenlerin terbiyeleri murad olundukca Katolik milletine ittiba ile icrayi terbiyeleri müteassir ve bu keyfiyyet tahriri nüfus maddesine dahi halel vireceği zâhir olduğundan fimabaad iki millet beyninde o makule uygunsuzluk vukua gelmamek üzere bir tahtı rabıtai kaviye idhali hususu Ermeni Patriki tarafından başka ve bu makule Ermeni milletinden kabulü samimî ile Katolik milleti ne rücû idenlere red muamelesi gösterilmesi mugayiri âyın olduğu misillû Katolik takımından dahi Ermeni milletine tebaiyyet idenlere bir şey dinilmiye Katolik Patriki sabık tarafından başka arzuhal takdimile istida kılınmış ise de iki millet cümleten reayayı devleti aliyyemden olarak mukaddema başkaca Patrik nasbı Patrikleri beyninde olan mugayereti mezheb iktizasından neş'et etmiş ve maama-fih Ermeni milleti içinde bu makule uygunsuz olanların Katolik milleti tebaiyyet eylemeleri hususuna mesağ gösterildiği surette millete usul ve rabitalarına halel geleceğinden başkaca devleti aliyyemin nizamı mülkiyyesinden olan tahriri nüfus maddei hayriyesinin ihtilâlini mucib ve daima iki millet beyninde imtidadı münazeayını müstelzim ve müstevcib idüğü âşikâr olduğına mebni nizamı mezkûr iktizası üzere iki milletin bulundukları hey'ti haliyyeleri üzere ibka olunub badezîn iki taraftan o makule yekdiğere ittiba idecek olanlar zinhar tarafeyinden kabul olunmıyub men olunmaları zımnında milleteyn Patriklerine müekkid ve müşeddid tenbih olunması hususuna müteallik olan iradei katıai padişahanem mucibince Ermeni ve Katolik Patriklerine hitaben ikiyüz elli senesi zilhiccesinde başka başka fermanlar sâdır olduğu mukayyed olarak işbu iradei Katıai şahanemin Ankara ve Kangırı tarafında dahi icrası babında emri şerifim şerefiriz olmuş olduğu kuyuddan müsteban olmağla bu suretde emsali misillû sana hitaben emri şerifim suduru iktiza eylediği tahrir olunmağla vechi meşruh üzere amel ve hareket olunmak fermanım olmagin mahsusan işbu emri şerifim isdar olunmuştur. İmdi ber vechi muharrer Şam eyleti dahilinde kâin kazâlarda mütemekkin Ermeni ve Katolik milletleri tarihi mezburda bulundukları hey'ti haliyyeleri üzere ibka olunarak fimabaad bu iki milletden hafî ve celî yekdiğere ittiba ideri bulunur ise zinhar tarafeynden kabul olunmıyub men ve def'i esbabının istihsaline kemali itina ve dikkat olunmak iradei seniyyei mülûkânem muktezasından idüğü siz ki veziri

müşar ve mevlâna ve sair mumaileyhim siz malûmunuz oldukda işbu emri şerifimi sicilli mahfuza kayd ile bu hususa daimen ve müstemirren itina ve nezaret ve hilâfından hazer ve mücanebet eylemeniz babında Fi evahiri s 1255.

22

İkinci Mahmud'un öldüğüne ve Abdül Mecid'in cülûs ettiğine dair vilâyetlere yazılan hüküm.

Mülhakatile Redifi masurei eyaleti Konya müşiri Vezirim Elhac Ali Paşa iclâlühuya ve müşiri müşarünileyhin zîri idaresinde kâim elviyede vaki kazâların kuzat ve nüvvabına ve mütesellimîn ve voyvadeğân zide mecdühüme ve âyân ve sair zabitan ve bilcümle iş erlerine hüküm ki

Cenabı Hak celle ve alânın iradeti aliyyei ezeliyyesile işbu bin ikiyüz elli beş sènesi şehri rebiulahırının on dokuzuncu isneyin gününü peğeri ekremim cennetmekân firdevsâsiyaân Sultan Mahmud Han aleyhürrahmetü velgufran ارحى اذ رلك nidasına lebbeykzeni icabet olarak gülşensarayı bekaya rihlet ve darülhuldü ukbaya intikal ve azimet idüb ittifakı ârâyi vükelâ ve vüzerayı izam ve icmaı ulemayı â'lâm ve inkıyadı cümlei havas ve avam ile tahtı âlibahtı osmanî ve erikei saltanatı cihanbanîye cülûsu hümayunu meyamenmakrunu padişahanem vaki olmuş ve kameti valâ nehmeti mülûkânem انا ج لناك خليفة في الارض libası meymenet iltibasile mutarraz ve muanven ve hutve ve sikke namı namı ve ismi samii şehriyaranemle müveşşah ve müzeyyen kılınmış olmagın keyfiyyet her bir kasaba ve kariyye ahâlisine ilân ve işaat ve kâffeı menabiri cevami ve mesacidde hutbeyi ismi hümayunu padişahaneme kıraat eylemeleri hususu hutebâ ve sair lâzım gelenlere ifade ve tenbihe müsaraat olunmak için ihbarı cülûsu hümayunumu ve taklidi kazâ ve hükûmeti mutazammın işbu emri celilülkadrım isdar ve... ile tısyar olunmuşdur. İmdi siz ki müşiri müşar ve kuzat ve nüvvab ve sair mumaileyhim siz mazmunu emri âlişanımı sicillâtı mahakime kaydü sebt ve herkese ilân ve işaat birle elviyei merkumede kazâların cevami ve mesacidinde eyyamı cum'a ve a'yadda hutbei şerife nam ve elkabı samii padiahaneme kıraat olunmasını taraf taraf tenbihe mübaderet ve Darülhilâfetül aliyyemde olduğu misillû kılâ ve buka'dan toplan atdırılarak devamı ömrü devlet ve kıvamı ferü şevketi mülûkânem ed'iyyei hayriyyesine iştiğal ve muvazabet ve rızayı meyamen irtizayı şahaneme münafi mezalim ve teaddiyatdan fukarayı sıyanet eylemeniz babında Fi evahiri z 1255.